

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра менеджменту та економічної безпеки

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ ТА
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ**

кваліфікаційна робота
здобувач вищої освіти
2 курсу денної форми навчання
СКУРАТОВ Євген Ігорович

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
НАГІРНА Оксана Вікторівна

Рецензент
доктор економічних наук, професор
МИСЬКІВ Галина Василівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«09» грудня 2024 р., протокол № 1
завідувач кафедри менеджменту
та економічної безпеки

_____ **КОПИТКО М. І.**

Львів
2024

АНОТАЦІЯ

СКУРАТОВ Є.І. Механізм управління активами та пасивами банку та пріоритетні напрями його вдосконалення. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня "магістр" за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок". - Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи механізму управління активами та пасивами банківських установ. Розглянуто суть, завдання та ризики управління активами і пасивами банку, особливості формування основних елементів механізму управління активами та пасивами банку. Проведено аналіз діяльності та ефективності роботи механізму управління активами та пасивами АТ «Ощадбанк». Висвітлено міжнародний досвід управління активами та пасивами банку та запропоновано шляхи вдосконалення механізму управління активами і пасивами АТ «Ощадбанк».

Ключові слова: управління, активи, пасиви, механізм, банк, кредити, депозити, інвестиції, ризик, прибуток.

ANNOTATION

Skuratov Y.I. The Mechanism of Asset and Liability Management in Banks and Priority Directions for Its Improvement. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a Master's degree in specialty 072 "Finance, Banking, Insurance, and Stock Market". - Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2024.

The qualification work explores the theoretical foundations of the mechanism for managing assets and liabilities in banking institutions. It examines the essence, tasks, and risks of asset and liability management in banks, along with the specifics of forming the key elements of this mechanism. The activity and efficiency of the asset and liability management mechanism at JSC "Oschadbank" are analyzed. International practices in asset and liability management in banks are highlighted, and pathways for improving the management mechanism at JSC "Oschadbank" are proposed.

Keywords: management, assets, liabilities, mechanism, bank, loans, deposits, investments, risk, profit.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ	7
1.1. Управління активами та пасивами банку: сутність та завдання	7
1.2. Особливості розробки ключових елементів механізму управління активами та пасивами банку	12
1.3. Ризики управління активами та пасивами банку	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ «ОЩАДБАНК»	23
2.1. Аналіз фінансового стану АТ «Ощадбанк»	23
2.2. Оцінка ефективності функціонування механізму управління активами і пасивами АТ «Ощадбанк»	31
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ	40
3.1. Зарубіжний досвід управління активами та пасивами банку	40
3.2. Шляхи удосконалення механізму управління активами та пасивами банку	48
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне управління активами та пасивами банківських установ у нинішніх умовах жорсткої конкуренції є ключовим фактором підвищення ліквідності, стійкості, надійності та прибутковості банківської діяльності. Для його забезпечення необхідно створити відповідну систему інструментів і методів управління активами та пасивами комерційних банків відповідно до обраної стратегії розвитку. В таких умовах підвищення ефективності діяльності вітчизняних комерційних банків вимагає розробки механізму збалансованого управління їх активами та пасивами.

Теоретичне обґрунтування та практичний досвід функціонування системи управління активами та пасивами банківських установ досліджували такі науковці: Азізова К.М., Діденко Н.Ю., Клюско Л.А., Міщенко В.І., Примостка Л.О., Ротар Д.А., Сало І.В., Стельмах В.С., Тисячна Ю.С., Шварц О.В. та ін.

Не зменшуючи значущість внеску згаданих дослідників, варто зазначити, що в умовах динамічної кон'юнктури ринку банківських послуг окремі теоретичні аспекти формування фінансового механізму управління активами та пасивами банківських установ потребують більш глибокого висвітлення, що спричинило вибір цієї теми для кваліфікаційної роботи.

Під час написання кваліфікаційної роботи було використано чинну нормативно-правову базу України, а також аналітичну інформацію з сайту Національного банку України, АТ "Ощадбанк" та інших інтернет-ресурсів.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних основ управління активами та пасивами банківської установи, оцінка та аналіз їх стану, а також надання рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління ними.

Для досягнення цієї мети було визначено ряд завдань:

- визначити сутність та завдання управління банківських активів та пасивів;
- дослідити специфіку розробки основних компонентів механізму управління банківськими активами та пасивами;
- визначити ризики, що виникають при управлінні активами та пасивами банку;
- здійснити аналіз діяльності АТ «Ощадбанк»;
- оцінити ефективність механізму управління активами та пасивами банку;
- дослідити міжнародний досвід управління банківськими активами та пасивами;
- визначити напрями удосконалення механізму управління пасивами та активами банку.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність АТ «Ощадбанк».

Предметом дослідження є способи, інструменти та стратегії управління активами та пасивами банку з метою визначення пріоритетних напрямів їх вдосконалення.

Методи дослідження. Для виконання завдань дослідження та досягнення цілей роботи було використано наступні методи обробки та аналізу інформації: аналіз (дослідження структури та динаміки показників банку) і методи статистичної обробки даних. Узагальнення основних результатів дослідження проводилося методом синтезу. Для оформлення результатів використовувалися таблиці та графіки. Для формування пропозицій був використаний метод абстрагування.

Наукова новизна одержаних результатів:

- доповнено ключові напрями удосконалення механізму управління активами та пасивами банку через розподіл пасивів та активів, управління ризиками, використання цифрових технологій, що сприятиме максимізації прибутків банків у перспективі.

Основний зміст роботи. Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений аналізу теоретичних засад дослідження механізму управління пасивами та активами банківських установ, розглянуто основні елементи механізму управління пасивами та активами банку, а також визначені ризики, пов'язані з управлінням пасивів та активів банків.

Другий розділ роботи присвячений аналізу фінансового стану АТ «Ощадбанк». Особлива увага приділяється оцінюванню результативності роботи механізму управління активами та пасивами.

Третій розділ роботи спрямований на визначення основних стратегічних напрямків вдосконалення механізму управління банківськими активами та пасивами. У розділі також вивчається міжнародний досвід щодо управління банківськими активами та пасивами.

Структура роботи. У кваліфікаційній роботі містяться анотації на українській та англійській мовах, вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел (загалом 41 джерело). Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок, з них 55 сторінок припадає на основний текст, що включає 17 рисунків та 3 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ

1.1. Управління активами та пасивами банку: сутність та завдання

Забезпечення стійкості функціонування банків і банківської системи загалом є одним із пріоритетних напрямів розвитку банківської системи на даний момент. Отже, виникає потреба в ефективному управлінні активами та пасивами, що є важливою складовою фінансової стійкості та надійності банків. Однак ефективне управління активами та пасивами банку значною мірою залежить від розуміння їх економічної сутності. Однак на сьогоднішній день результати досліджень показали, що немає загальноприйнятої точки зору щодо визначення сутності таких понять як «активи банку» та «пасиви банку» [28].

Активами прийнято вважати напрями розміщення та використання його ресурсів для отримання прибутку та раціонального розподілу ризиків за окремими видами операцій. Пасиви банку — це його ресурси, що включають власні, залучені та запозичені кошти, які установа вкладає для проведення активних операцій. Недостатність ресурсної бази банку призводить до його неплатоспроможності, зниження фінансової стійкості та потенційного банкрутства. З іншого боку, надлишкові активи банку перешкоджають його ефективному розвитку, спричиняючи незаплановані витрати та створення зайвих резервів. Основною місією сучасного банку є інвестування коштів в цінні папери та надання кредитів своїм клієнтам, що передбачає залучення коштів із різних джерел, проведення розрахунково-касового обслуговування клієнтів і здійснення платежів.

Щоб зрозуміти яким чином відбувається процес управління проаналізуємо склад активів і пасивів балансу комерційного банку (рис.1.1 та рис 1.2).

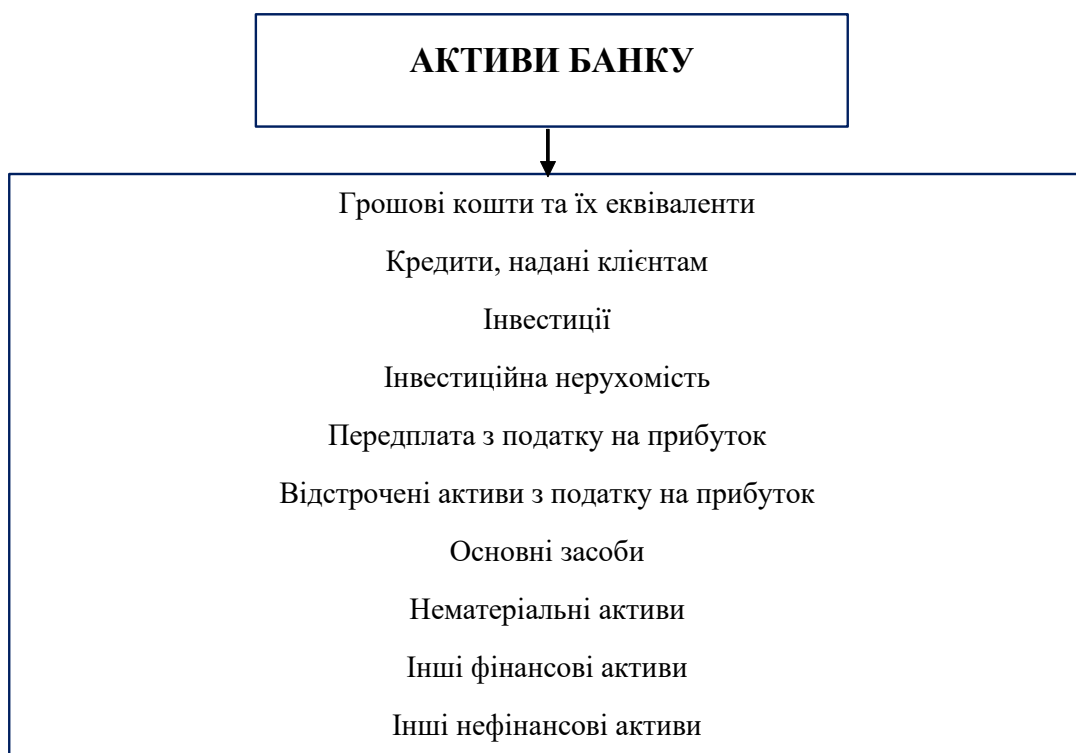

Рис.1.1. Склад і структура активів банку

Джерело: складено за даними [18]

До активних операцій зазвичай належать: інвестиції; кредити фізичним та юридичним особам; основні засоби; грошові кошти та їх еквіваленти.

До пасивних операцій здебільшого належать: рахунки клієнтів; інші запозичені кошти; випущені єврооблігації; акціонерний капітал.

Сукупність дій, що об'єднуються під назвою управління активами та пасивами банку, є багатограним та складним процесом. Це один з ключових елементів банківського менеджменту, який включає прийняття управлінських рішень і досягнення оптимального співвідношення між кількістю та типами пасивних і активних операцій банку. Результати цього управління мають вирішальне значення для встановлення ідеального балансу між прибутковістю та рівнем різних банківських ризиків.

У працях світових економістів сутність управління активами та пасивами банку трактується по-різному. Варто звернути увагу на визначення сутності цього поняття різними вченими для кращого розуміння терміну «управління активами та пасивами банку».

Позиції як вітчизняних, так і міжнародних авторів заслуговують на окрему увагу. Наприклад, Л. А. Ключко трактує «управління активами та пасивами» як всебічну координацію операцій із залучення та розміщення ресурсів з метою оптимізації чистого доходу, мінімізуючи ризики втрати ліквідності, недостатності власного капіталу та процентного ризику [11].

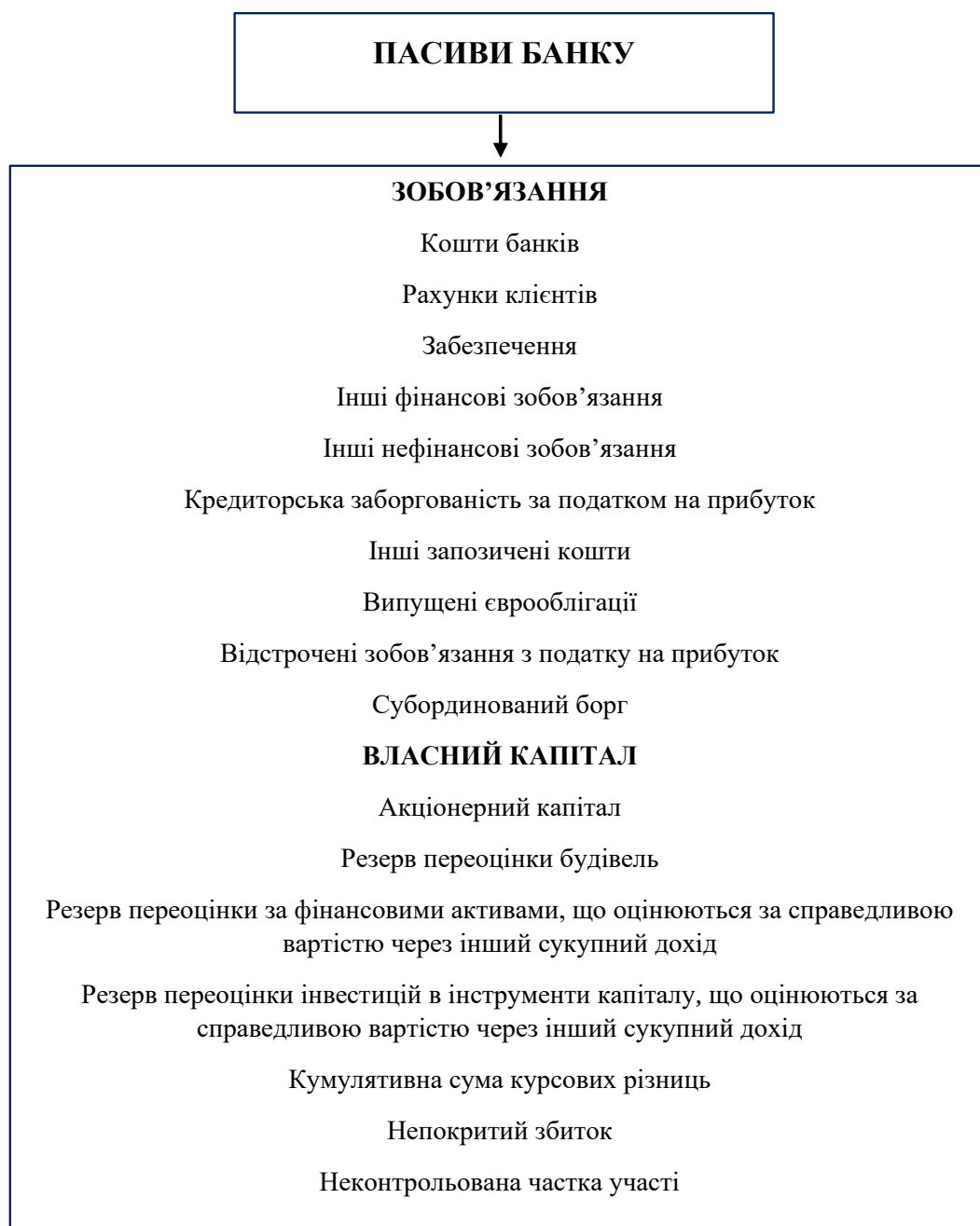

Рис.1.2. Склад і структура пасивів банку

Джерело: складено за даними [18]

Цей підхід також підтримує українська вчена Л.О. Примостка, яка зазначає: «управління активами та пасивами визначається як координація фінансового управління банку, під час якої через узгодження управлінських рішень і досягнення відповідних пропорцій між активними і пасивними операціями досягаються кілька цілей, таких як збільшення прибутку, зменшення ризиків, контроль ліквідності, а також управління спредом» [20].

Д.А. Ротар вважає, що це вибір стратегії управління, яка забезпечує досягнення цільової прибутковості, визначеної цілями розвитку банку, та мінімізує ризики [23].

О.В. Шварц схиляється до думки, що це цілеспрямований динамічний процес оптимізації взаємозв'язку ризику та прибутковості шляхом коригування структури активів і пасивів балансу банку як системи, орієнтованої на досягнення встановлених цілей [35].

Н. Ю. Діденко пропонує наступне визначення: «це один з вирішальних процесів управління банком, що охоплює всі аспекти фінансового управління і від його якості залежить ефективне функціонування банку та його здатність виживати у конкурентному середовищі» [5].

К.М. Азізова та Ю.С. Тисячна стверджують: «процес систематичного управління банківськими активами і пасивами за допомогою обраних методів або системи заходів у межах певної програми для досягнення визначених цілей» [1, с.114]. Подібного підходу дотримується й О.В. Литвинюк, який визначає, що управління активами та пасивами банку є складним фінансовим механізмом, який включає управління фінансовими потоками через координацію управлінських рішень і досягнення відповідних пропорцій між активами та пасивами. Це спрямовано на оптимізацію відношення між прибутковістю і рівнем ризиків, що виникають під час управління активами та пасивами банку [12].

І.В. Сало вважає, що це ключовий процес, в рамках якого банки планують і реалізують свої доходи, а також контролюють ризики, пов'язані з їхньою діяльністю [25].

В.С. Стельмах та В.І. Міщенко вважають, що управління активами та пасивами банку спрямоване на залучення максимально допустимого обсягу ресурсів та їх інвестування в найбільш дохідні активи з необхідним рівнем ліквідності та обмеженим рівнем ризику [29].

Отже, можна з упевненістю зазначити, що встановлення підходів до управління активами та пасивами виявляється досить складним завданням, оскільки управління фінансами банку є взаємопов'язаним і має на меті досягнення кількох цілей одночасно. Залежно від специфіки дослідження, це питання може бути розглянуте з різних точок зору. Проте, вищезгадані погляди не суперечать один одному. Щоб визначити сутність управління активами та пасивами банку автори здебільшого застосовують такі категорії: управління, формування, регулювання, оптимізація. Зважаючи на те, що ці категорії не є абсолютно ідентичними, можна зробити висновок, що дане поняття не має чіткого визначення.

Основними завданнями, що потребують прийняття рішень при управлінні активами та пасивами банківської установи, є:

- аналіз та управління різними видами фінансових ризиків;
- оптимальний вибір активів у відповідності зі стратегією управління ризиками;
- зменшення концентрації ризиків;
- вивчення різних альтернативних джерел фінансування;
- виконання обов'язкових стандартів регулятора.
- збереження конкурентної позиції банківської установи.
- підвищення прибутковості, стабільності, фінансової стійкості, надійності;
- хеджування ризиків.

Таким чином управління активами та пасивами банку поєднує у собі прагнення до підвищення прибутковості, мінімізації ризиків, забезпечення фінансової стійкості та надійності та утримання конкурентних позицій.

1.2. Особливості розробки ключових елементів механізму управління активами та пасивами банку

В умовах сучасної фінансової нестабільності, для забезпечення стабільного функціонування на конкурентному ринку фінансових послуг, банківським установам необхідно використовувати всі можливі стратегії, методи та інструменти управління активами та пасивами. Завдяки раціонально обраній стратегії управління активами та пасивами банківські установи можуть максимізувати фінансовий результат при прийнятному рівні ризику та забезпечити ефективне управління ліквідністю.

Охарактеризовуючи стратегію управління активами та пасивами банківської установи, слід зазначити, що вона являє собою сукупність принципів, які визначають основи управління діяльністю банку у сфері формування капіталу, залучення коштів, проведення активних операцій, надання торгово-посередницьких та інших послуг з метою забезпечення сталого розвитку банку [13].

Крім цього під стратегією управління активами та пасивами розуміється сукупність програм, принципів і інструментів, використання яких в комплексі сприяє досягненню і збереженню ефективної структури активів та пасивів банку. Це спрямовано на підтримання необхідного рівня чистої процентної маржі для збільшення власного капіталу та прийнятних ризиків у поточних умовах зовнішнього середовища [7, с.52]. Таким чином, процес розробки та формування концепції базується на балансуванні між внутрішніми можливостями банку і впливом зовнішніх факторів.

Розглянемо основні стратегії управління фінансовими ресурсами. Стратегія управління активами полягає в напрямку розміщення власних і залучених коштів. Кошти повинні бути вкладені в активи, які забезпечують найвищий дохід при допустимому рівні ризику. Таким чином, стратегія управління активами потребує дотримання певних вимог, зокрема накопичення банком високоліквідних активів, що складають якісний

кредитно-інвестиційний портфель. Крім того, для ефективного управління активними операціями комерційного банку необхідно встановити найкраще співвідношення між дохідністю активів банку та часткою залучених і запозичених коштів.

План управління пасивами банків спрямований на вирішення проблем ліквідності та створення оптимального портфеля ресурсів шляхом залучення необхідних додаткових коштів. Основна увага зосереджена на контролі джерел фінансування банку. Для цього банкам необхідно реструктурувати пасиви, щоб мінімізувати витрати на залучені кошти з метою збільшення капіталу та прибутку. Добір оптимального співвідношення між різними видами депозитних ресурсів і капіталом, яке забезпечує необхідний рівень фондів, дозволяє банківським установам надавати високодохідні та довгострокові кредити, хоча вони суттєво ризиковіші і вимагають довгострокових інвестицій. Щоб забезпечити необхідний обсяг, рівень та структуру витрат на свої пасиви банки у своїй практиці використовують як нецінові, так і цінові методи управління [23].

Підхід збалансованого управління передбачає розгляд банківськими установами своїх портфелів пасивів і активів як єдиного цілого. Об'єднане управління активами та пасивами дозволяє банку використовувати інструменти для створення оптимальної структури балансу та забезпечення захисту від ризиків, що виникають під час їхньої діяльності.

У практичній діяльності вітчизняних банків збалансований підхід трансформується у стратегію комплексного управління пасивами та активами. Впровадження цієї стратегії зумовлене активізацією кредитно-інвестиційної роботи банківських установ та посиленням процесів глобалізації у фінансовому секторі. З розвитком кризових явищ у фінансовому секторі банки перейшли до використання індивідуального підходу в управлінні активами та пасивами, що спричинило виникнення стратегії комбінованого управління активами і пасивами [12].

Необхідність у підвищенні ліквідності та капіталізації банків сприяли впровадженню стратегічного управління активами і пасивами з використанням економіко-математичних методів. Іншими словами, банки застосовують різноманітні стратегії управління активами і пасивами при управлінні фінансовими ресурсами, комбінуючи та поєднуючи їх відповідно до своєї політики на ринку банківських послуг.

Основна концепція комплексної стратегії полягає в тому, що доходи та витрати впливають на обидві сторони банківського балансу. У процесі діяльності вартість кожної послуги повинна перевищувати витрати, які банківська установа спрямовує на її надання. Отже, політика банку має бути спрямована на максимізацію доходу та мінімізацію витрат на банківські послуги як за активними, так і за пасивними операціями. Створення оптимальної структури активів і пасивів гарантує максимальну позитивну різницю між дохідністю активів і витратами на залучення фінансування.

При розгляді механізму комплексного управління активами та пасивами банку варто відзначити, що його складові включають інструменти, об'єкт управління та систему цілей, орієнтовану на досягнення конкретного результату управління (рис.1.3).

Аналіз практичної діяльності банківських установ показує, що методи управління активами та пасивами були спрямовані на керування окремими видами банківських ризиків. Однак сучасні виклики призвели до того, що в міжнародній банківській практиці спостерігається позитивна тенденція до удосконалення методів і інструментів управління активами та пасивами.

Склад методів управління активами та пасивами значно впливає на їх кількісний та якісний аспекти, в основному залежить від застосовуваного інструментарію. Методи управління активами та пасивами можна класифікувати на дві основні групи: базові методи управління конкретними ризиками і методи моделювання структури балансу.

Базові методи управління певним ризиком використовуються для керування конкретними ризиками, які виникають у процесі діяльності банку і

пов'язані зі структурою й змінами активів і пасивів банку. Серед них можна виділити процентний ризик, валютний ризик і ризик ліквідності. Базові методи включають такі підходи як управління гепом, управління дюрацією, структурне балансування, трансфертне ціноутворення, управління валютною позицією, хеджування та метод розривів ліквідності [8].

Рис.1.3. Механізм управління активами і пасивами банку

Джерело: [8]

Методи моделювання структури балансу орієнтовані на створення моделі оптимального банківського балансу, що відповідає стратегічним цілям розвитку та враховує ризики. Вони використовують графічні, математичні та статистичні методи щоб моделювати структуру балансу з метою зменшення ризиків, визначених встановленими параметрами. Основною ціллю керування процентним ризиком є зменшення впливу зміни відсоткових ставок на вартість

капіталу шляхом обмеження та зменшення можливих збитків, які банк може понести внаслідок відкритих позицій у зв'язку зі зміною фінансової ситуації на ринках. Метою політики управління процентним ризиком є встановлення ключових критеріїв для керівництва управлінням та контролю за банківським процентним ризиком. Керівництво банку створює прогнози кризових сценаріїв, що можуть виникнути через надзвичайні події, навіть якщо ймовірність їхнього настання дуже низька, але все ж існує. Здійснюється аналіз моделей управління активами та пасивами на основі історичних даних і оцінка їх адаптації до сучасних умов.

Ключовою умовою успішної реалізації стратегій управління пасивами та активами банківських установ є розробка обґрунтованої організаційної структури та єдиного інформаційно-аналітичного середовища, що забезпечить інтеграцію структурних елементів на всіх рівнях у бізнес-процеси. Як правило, загальну відповідальність за встановлення та затвердження цілей у сфері управління ризиками та капіталом у банках несе Наглядова рада. Відповідальність за управління ризиками покладена на такі колегіальні органи та структурні підрозділи, як Правління, Комітет з управління активами і пасивами (КУАП), Кредитний комітет, Комітет роздрібного бізнесу, структурні підрозділи з напрямом управління ризиками, Управління казначейства, Управління цінними паперами, Управління внутрішнього аудиту, Управління активами та пасивами [18]. На всіх рівнях у системі управління формуються та поширюються спеціальні звіти про ризики з метою забезпечення доступу всіх підрозділів до детальної, необхідної та актуальної інформації. Наприклад, Комітет з управління активами і пасивами щомісячно отримує звіти щодо структури балансу, достатності капіталу, виконання показників, що встановлені для нього, і звичайно зобов'язань банку. Керівництво щоквартально отримує докладний звіт про ризики.

Отже, створений управлінням банків механізм комплексного управління пасивами та активами дозволяє здійснювати це управління за допомогою економіко-математичних методів та математичного моделювання.

1.3. Ризики управління активами та пасивами банку

Управління пасивами та активами є ключовою функцією, спрямованою на досягнення балансу між дохідністю та відповідними ризиками. Тому доцільно розглянути ризики, що пов'язані з управлінням пасивів та активів банківської установи.

АТ «Ощадбанк» розробляє комплексну та ефективну систему управління ризиками, яка базується на таких принципах:

- своєчасність - включає раннє виявлення, оцінку, моніторинг, контроль, звітність та зниження всіх видів ризиків;
- ефективність - це забезпечує об'єктивну оцінку ризиків банку та всебічне управління ними, з раціональним використанням фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів;
- структурованість - забезпечує розподіл функціональних обов'язків та повноважень по управлінню ризиками серед банківських працівників;
- розділення обов'язків контролю від виконання банківських операцій - запобігання ситуаціям, коли одна й та сама особа проводить банківські операції та виконує контрольні обов'язки;
- широке охоплення та взаємодія - включає в себе весь спектр діяльності банківської установи в усіх структурних одиницях, включаючи аналіз взаємодії ризиків;
- відповідність - означає, що система управління ризиками банківської установи відповідає його бізнес-моделі і складності здійснюваних нею операцій;
- автономія - означає можливість реалізації відділом з управління ризиками і підрозділом комплаєнс їх функцій без втручання чинників, які можуть перешкоджати об'єктивному виконанню цих обов'язків;
- конфіденційність - це забезпечення конфіденційного доступу до інформації;

- прозорість - означає публікацію банком інформації про систему управління ризиками і характеристику ризиків;

- обізнаність - полягає в тому, що банк сприяє впровадженню культури менеджменту ризиками шляхом забезпечення вчасного та повного розкриття інформації про наявні ризики, що притаманні банківській діяльності, з належним рівнем деталізації. Це дозволяє всебічно оцінювати ці ризики та приймати своєчасні та адекватні управлінські рішення та заходи.

Список основних ризиків із зазначенням типів операцій, що спричиняють ці ризики, наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Список основних ризиків із зазначенням типів операцій, що їх викликають

Назва ризику	Типи операцій, що їх викликають
Кредитний ризик	охоплює різноманітні транзакції, такі як усі види кредитних операцій, вкладення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках, інвестиції в цінні папери, дебіторська заборгованість, інші активні операції банку, включаючи всі нараховані доходи від цих операцій.
Ризик ліквідності	операції, що впливають на ліквідну позицію Банку, зокрема: залучення та розміщення грошових вкладів і кредитів; виконання розрахунків за дорученням клієнтів і касове обслуговування; операції з цінними паперами та валютними/банківськими металами від власного імені, інвестиційні операції тощо.
Ринковий ризик	торговельні операції; операції, що впливають на обсяг відкритої валютної позиції банку
Процентний ризик	операції з процентними активами та зобов'язаннями банку
Операційний ризик	всі банківські операції
Комплаєнс-ризик	всі банківські операції

Джерело: складено за даними [30]

Далі більш детально розглянемо структуру ризиків банку згідно із вимогами НБУ (рис.1.4).

Кредитний ризик	Ризик ліквідності	Ринковий ризик	Процентний ризик	Операційний ризик	Комплаєнс-ризик
Ризик країни Ризик контрагента Трансфертний ризик Ризик інвестицій у дочірні компанії	Балансовий ризик ліквідності Ризик ліквідності ринку	Ризик дефолту Процентний ризик Ризик кредитного спреду Фондовий ризик Валютний ризик Товарний ризик Ризик волатильності	Ризик розривів Базисний ризик Ризик опціонності	Ризики внутрішніх процесів Ризик персоналу Інформаційний ризик (ІТ ризик) Ризики зовнішніх подій Юридичний ризик	Ризик недотримання вимог законодавства Ризик фінансових злочинів Ризики ВК/ФТ (AML-ризики) Ризик репутації Ризик фінансових послуг Ризик поведінки працівників банку Ризик організації внутрішньо-банківських процесів

Рис.1.4. Структура ризиків АТ «Ощадбанк» на основі вимог НБУ

Джерело: складено за даними [30]

Основними принципами встановлення прийнятного балансу між дохідністю та ризиками в банку є:

1. принцип прибутковості;
2. принцип зниження ризику;

3. принцип ліквідності;
4. принцип диверсифікації.

Принцип прибутковості полягає в забезпеченні доходу від активних операцій. Принцип мінімізації ризику, необхідний для досягнення бажаного рівня дохідності, включає встановлення ризик-правил, обмежень та лімітів для клієнтів або груп клієнтів банківської установи, з якими можуть бути встановлені фінансові відносини. Додатково він передбачає розробку моделей оцінки фінансового стану клієнтів залежно від типу клієнта, цілей використання кредитних коштів, застосування методів хеджування, банківських продуктів тощо. Принцип ліквідності означає створення достатнього обсягу найбільш ліквідних активів у портфелі порівняно з іншими активами банку. Принцип диверсифікації полягає у розподілі активів між різними об'єктами інвестицій для зниження ризику можливих втрат капіталу чи доходу. Дотримуючись цього принципу, банк встановлює ліміти концентрації, мінімальний перелік яких визначається кредитною політикою та політикою з управління ризиками.

У Банку застосовується трирівнева система показників ризик-апетиту:

рівень 1 – загальний рівень ризик-апетиту;

рівень 2 – основні показники ризик-апетиту, які охоплюють такі аспекти, як достатність капіталу, ліквідність, стратегічні показники, включаючи прибутковість, а також рівень ризик-апетиту для кожного виду ризиків (індивідуальний рівень);

рівень 3 – додаткові показники ризик-апетиту, що доповнюють основні показники [30].

Для розвитку та покращення системи управління ризиками у АТ «Ощадбанк» вибрані наступні напрями для впровадження на довгостроковій основі:

1. Андерайтинг і моніторинг охоплюють наступні напрями діяльності:
 - покращення кредитної політики банку;
 - розвиток, створення та аналіз моделей оцінки кредитних рішень;

- оптимізація та автоматизація процесів кредитування (включаючи видання кредитів, адміністрування кредитів та обслуговування застав);

- вдосконалення моделі раннього виявлення ризику неплатоспроможності (NPL), несплати позик та автоматизація системи реагування;

- впровадження та вдосконалення ціноутворення з урахуванням ризикових факторів.

2. Управління капіталом і ліквідністю охоплює наступні аспекти:

- впровадження процедур для оцінки загальної адекватності внутрішнього капіталу та ліквідності банку;

- підвищення точності оцінки ризикованості активів.

3. Організація та навички включають:

- поліпшення та впровадження цільової організаційної структури управління ризиками;

- удосконалення організаційної структури для роботи з потенційно проблемними та непрацюючими кредитами;

- розвиток можливостей банківської установи в галузі моделювання та аналізу даних, підвищення професійної компетентності працівників.

4. Додаткові аспекти включають:

- управління ризиками, пов'язаними з впровадженням нових технологій;

- робота у сфері комплаєнс у регуляторному середовищі, включаючи відповідність вимогам GDPR.

Отже, управління пасивами та активами банку є основним елементом банківського управління, який включає координацію управлінських рішень та досягнення необхідної гармонії між обсягами та типами активних та пасивних операцій з метою оптимізації відношення між доходністю та рівнем банківських ризиків. Ризики, що безпосередньо стосуються управління активами і пасивами, значно впливають на фінансову діяльність банку. Для ефективного керування цими ризиками важливо застосовувати комплексний підхід, який охоплює всі внутрішні та зовнішні чинники.

Висновки до розділу 1

Управління активами і пасивами банківською установою є складною системою. Підходи до управління активами і пасивами банківських установ пояснюються різними вченими з економіки і банківського сектору, як світовими, так і вітчизняними. Керівництво банку встановлює конкретні завдання під час управління активами і пасивами, що визначає цілі розвитку банківського бізнесу. Дослідження показали, що досягнення ключової мети банку у сфері управління активами і пасивами можливе лише за умови реалізації чітко визначених завдань. В залежності від поставленої мети банк виділяє певні рівні управління активами і пасивами.

Створення системи управління активами та пасивами означає організацію балансу, впровадження відповідних управлінських заходів щодо активів та пасивів і розробку стратегії, яка спрямована на збільшення прибутковості, забезпечення фінансової стійкості і мінімізацію ризиків, а також на збереження конкурентних позицій і розвиток. Виділяють стратегію управління активами, стратегію управління пасивами і збалансовану стратегію управління активами і пасивами. Ураховуючи складні часи для України і умови війни, банки повинні усвідомлювати реалії і застосовувати відповідні методи, стратегії і інструменти для управління активами та пасивами банку.

У нестабільному та невизначеному середовищі важливо мати стратегію, яка підтримує оптимальне співвідношення між ризиками та прибутковістю. Стратегія ризик-менеджменту спрямована на мінімізацію втрат від різних типів банківських ризиків і одночасно виконання таких завдань: втілення розробленої стратегії банківської установи; забезпечення оптимального співвідношення прибуток-ризик; забезпечення узгодженості масштабів діяльності банківської установи між усіма рівнями ризиків; максимальне виконання взятих зобов'язань перед кредиторами, вкладниками та контрагентами; дотримання вимог чинного законодавства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ АТ «ОЩАДБАНК»

2.1. Аналіз фінансового стану АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» є універсальним банком, що має системне значення для України. Він володіє достатнім рівнем капіталізації, демонструє рентабельну діяльність і виконує вимоги регулятора. Крім цього банк непохитно займає на ринку друге місце за обсягами чистих активів, коштами клієнтів та власним капіталом. Натомість, за депозитними коштами фізичних осіб він лідирує (частка ринку АТ «Ощадбанк» складає 22 %). Також банк має добре врівноважену структуру активів, для виконання всіх зобов'язань гарантує адекватний рівень ліквідності і ефективно управляє балансом, враховуючи економічні ризики країни.

На початок 2024 року активи банку складали 346,5 млрд. грн. і за 2023 рік збільшилися на 77,3 млрд. грн., що становить 29%. Їх структура виглядає наступним чином:

- готівкові кошти та їх еквіваленти – обсяг на 01.01.2024 – 65,9 млрд. грн. (за рік збільшилися в 2,3 рази);
- кредити та аванси клієнтам – обсяг на 01.01.2024 – 89,1 млрд. грн. (за рік збільшилися на 7%);
- інвестиції в цінні папери – обсяг на 01.01.2024 – 173,4 млрд. грн. (за рік збільшилися на 21%);
- основні засоби та нематеріальні активи – обсяг на 01.01.2024 – 12,7 млрд. грн. (за рік збільшилися на 4,0 млрд. грн. або на 47%).

У валютній складовій протягом року структура активів банку зазнала змін: сума активів у гривні стала більшою на 3 в.п., у доларах США навпаки меншою на 3 в.п., та лише у євро залишилася без змін.

Найбільш впливові позитивні зміни в структурі зобов'язань та активів відбулися:

- в зобов'язаннях – збільшення залучених коштів на 29 % або на 69,0 млрд. грн.;

- в активах – збільшення інвестиційного портфеля на 21% або 30,1 млрд. грн. та приріст кредитного портфеля на 7,1% або 5,9 млрд. грн.

Вагому частину активів АТ «Ощадбанк» складає портфель цінних паперів, який забезпечує достатній рівень вторинної ліквідності і захист від коливань валютного курсу.

У 2023 році було виокремлено нові бізнес-сегменти та сформовано відповідну управлінську звітність щодо їхньої прибутковості на основі системи трансфертного ціноутворення. Впроваджені інструменти надають можливість аналізу складових балансової вартості, а також фінансових, поведінкових і сегментів активності роздрібного бізнесу та бізнес-секторів. Вони дозволяють аналізувати шляхи підвищення прибутковості окремих продуктів, клієнтів та клієнтських груп.

Структуру активів у розрізі сегментів представлено на рисунку 2.1.

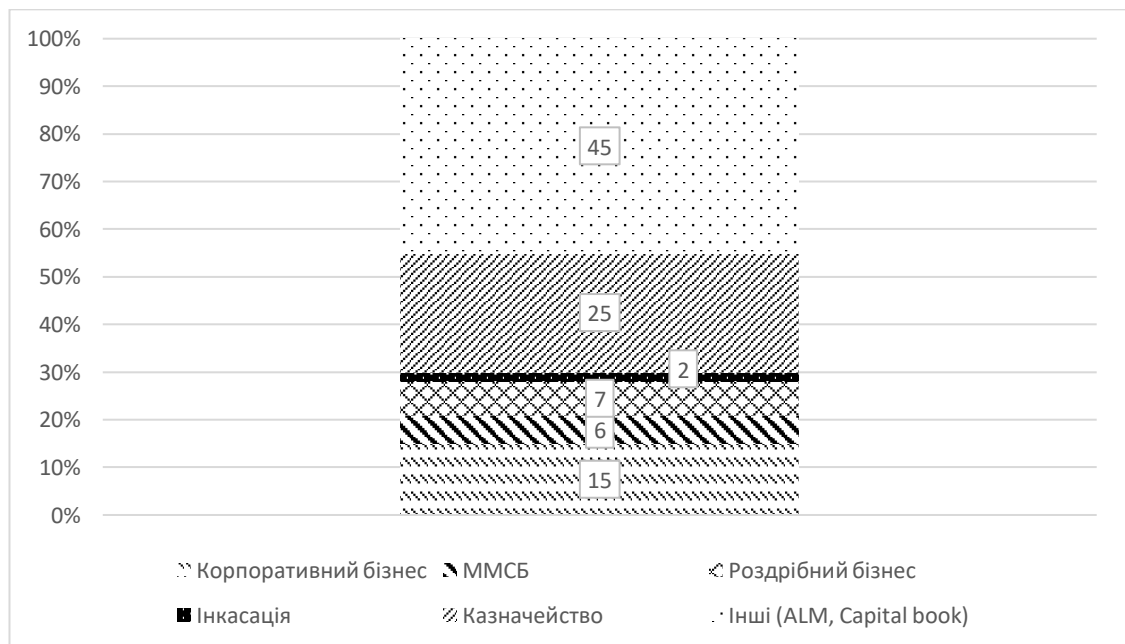

Рис.2.1. Структура активів АТ «Ощадбанк» у розрізі сегментів станом на 01.01.2024 р. (згідно з даними системи управлінського обліку), %

Джерело: складено за даними [18]

Як видно із рисунку 2.1 найбільшу питому вагу займають інші активи – 45 %; казначейство – 25 % та корпоративний бізнес – 15%. Найменша частина це інкасація 2 % та ММСБ - 6 %.

Розглянемо структуру зобов'язань у розмірі сегментів (рис.2.2).

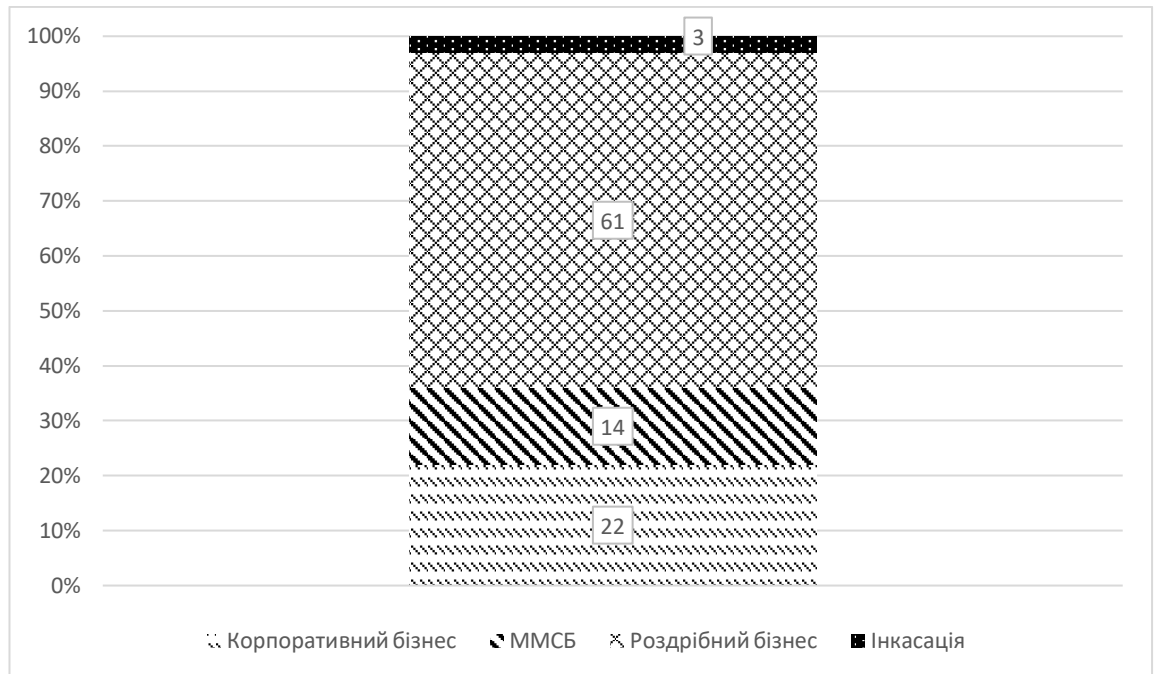

Рис.2.2. Структура зобов'язань АТ «Ощадбанк» у розрізі сегментів станом на 01.01.2024 р. (згідно з даними системи управлінського обліку), %

Джерело: складено за даними [18]

У структурі зобов'язань найбільшу питому вагу займає роздрібний бізнес – 61 % та корпоративний бізнес – 22 %; найменшу ММСБ – 14 % та інкасація 3 %.

АТ «Ощадбанк» є банком, що зосереджується на розвитку ритейлового (роздрібного, малого та середнього бізнесу (ММСБ)), одночасно зберігаючи вагомі позиції у обслуговуванні корпоративних клієнтів.

На кінець 2023 року структура активів АТ «Ощадбанк» така: інвестиційний портфель (50%); кредитний портфель (26%); інші активи (24%). Проаналізуємо структуру чистого кредитного портфелю банку за 2021-2023 рр. (рис.2.3).

Рис.2.3. Структура кредитів АТ «Ощадбанк» у 2021-2023 рр.,%

Джерело: складено за даними [18]

Як видно із рисунку частка корпоративного бізнесу у кредитному портфелі зменшилась із 70% у 2021 році до 59% у 2023 році; на 1% зменшилась частка роздрібного бізнесу і станом на 01.01.2024 року складала 17% загальної структури кредитів. Кредити надані ММСБ за аналізований період збільшились на 12% і на кінець 2023 року склали 24% загального розміру наданих кредитів.

Якщо аналізувати структуру депозитів АТ «Ощадбанк», то за 2021-2023 рр. вона змінилась наступним чином: депозити роздрібного бізнесу зменшились на 4% і на кінець 2023 року склали 84% депозитного портфелю; депозити ММСБ зменшились на 1% і станом на 01.01.2024 року склали 8%; депозити корпоративного бізнесу збільшились на 5 % і на початок 2024 року склали 8% загальної структури депозитів банку (рис.2.4).

Чистий прибуток за підсумками 2022 року склав 638,34 млн грн. Чистий прибуток Ощадбанку за підсумками 2023 року склав 5 976,5 млн. грн. Позитивний фінансовий результат був досягнутий завдяки високій адаптивності банку до умов воєнного стану.

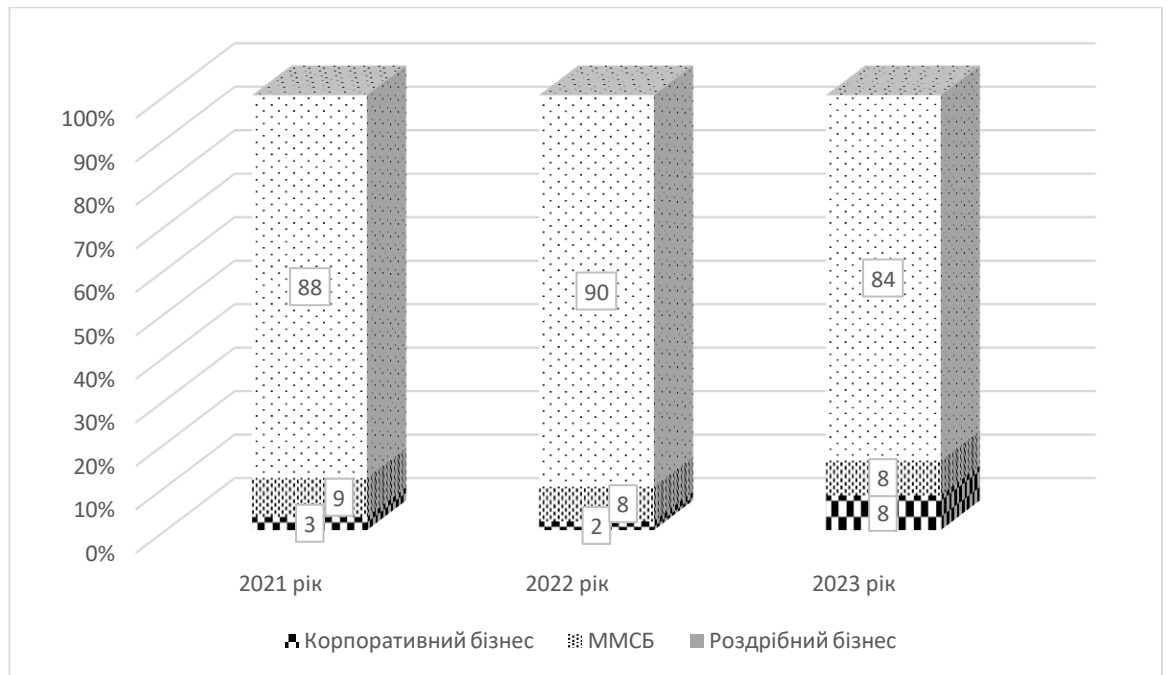

Рис. 2.4. Структура строкових депозитів АТ «Ощадбанк» у 2021-2023 рр., %

Джерело: складено за даними [18]

З початку військової агресії Ощадбанк зосередився на збільшенні обсягів залучення коштів клієнтів, акумулюючи ресурси для інвестицій в економіку країни та надаючи пріоритет підтримці стратегічних галузей. Залучені ресурси дозволили збільшити обсяги процентних операцій, компенсуючи вплив агресії на якість кредитного портфеля.

Завдяки цьому чистий процентний дохід у 2023 році зріс на 3,8 млрд. грн. порівняно з попереднім роком, зокрема через збільшення процентних доходів на 10,0 млрд. грн. при зростанні процентних витрат на 6,3 млрд. грн. Основним рушієм став значний приріст коштів на рахунках клієнтів, що сприяло збільшенню чистого кредитно-інвестиційного портфеля, який за 2023 рік зріс на 36,0 млрд. грн., або на 16% (рис.2.5).

Чистий процентний дохід за 2022 рік збільшився на 1,6 млрд. грн. порівняно з попереднім роком, зокрема завдяки зростанню процентних доходів на 1,2 млрд. грн. та зменшенню процентних витрат на 0,4 млрд. грн.

Головним фактором стала зміна обсягу чистого кредитно-інвестиційного портфеля, який у даному році зріс 11,4%.

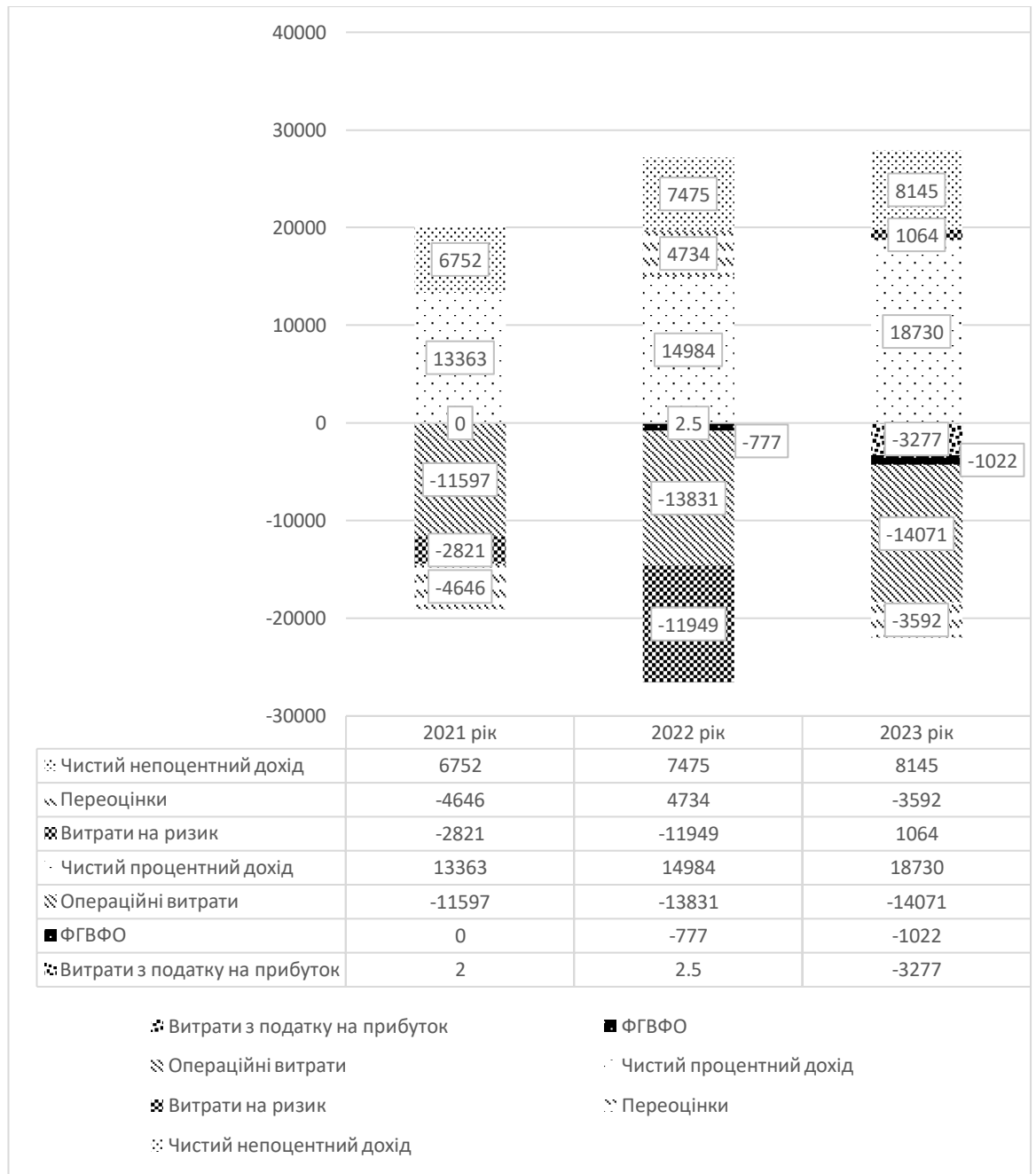

Рис. 2.5. Структура фінансового результату АТ «Ощадбанк» у 2021-2023 рр., млн.грн.

Джерело: складено за даними [18]

АТ «Ощадбанк» продовжує збільшувати комісійні доходи, незважаючи на втрату деяких відділень на тимчасово окупованих територіях та труднощі в роботі через війну. Комісійні доходи Ощадбанку у 2023 році зросли на 28%,

порівняно з 2022 роком. Комісійні доходи у 2022 році зменшились на 0,4 млрд. грн. у порівнянні з 2021 роком, але в II півріччі зросли на 34%, порівняно з I півріччям 2022 року.

За підсумками 2023 року банк утримав рентабельну активність і досяг рекордного прибутку - 5 976,5 млн. грн., таким чином суттєво збільшивши цей показник у порівнянні з попереднім роком.

Розглянемо структуру чистого прибутку банку у розрізі сегментів за 2023 рік (рис.2.6).

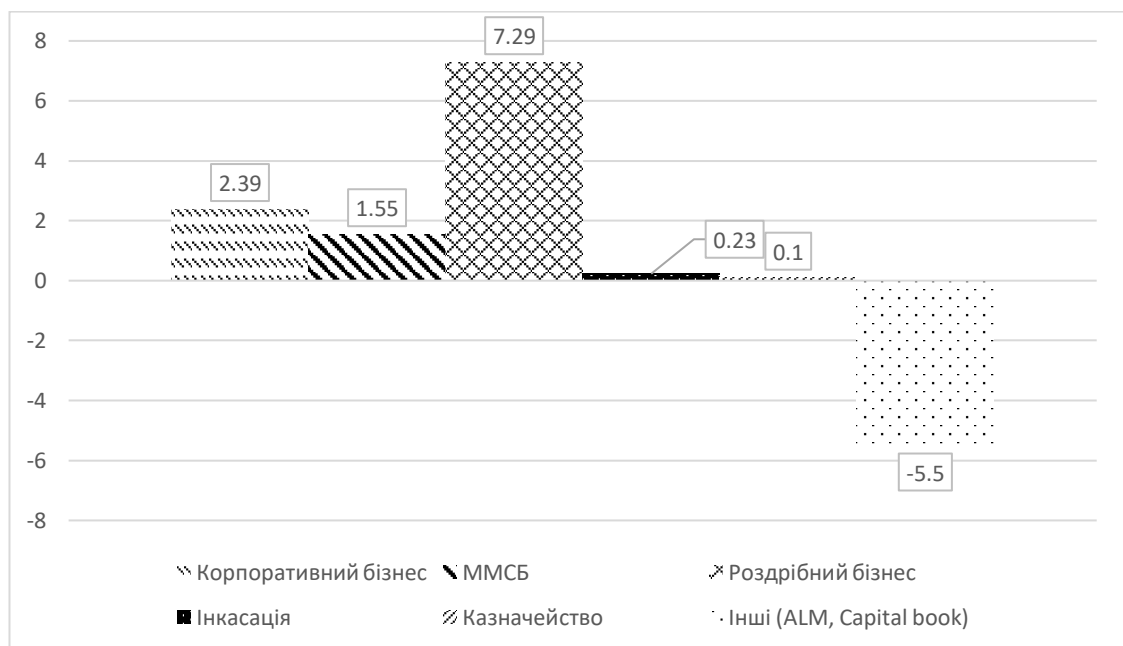

Рис.2.6. Структура чистого прибутку АТ «Ощадбанк» у розрізі сегментів за 2023 рік (згідно з даними системи управлінського обліку), млрд.грн.

Джерело: складено за даними [18]

Як видно із рис.2.6 найбільшу питому вагу в структурі чистого прибутку займає роздрібний бізнес (7,29 млрд.грн.) та корпоративний бізнес (2,39 млрд.грн.).

Масштабна агресія росії до України докорінно змінила всі сектори національної діяльності країни. Інтенсивні бойові операції спричиняють руйнування виробничих потужностей та інфраструктури, загибель громадян, зростання міграції, знищення технологічних зв'язків між територіями.

Під час воєнного стану посилено контролюють забезпечення необхідної ліквідності для своєчасного обслуговування клієнтів, регулярно проводиться моніторинг пошкоджень і втрат майна банку внаслідок військової агресії, а також оцінка і прогнозування збитків через погіршення фінансового стану або припинення діяльності контрагентів Ощадбанку. Наразі банк здійснює свою діяльність відповідно до чинної бізнес-моделі та розроблених планів безперервності діяльності.

Пріоритетні напрямки розвитку АТ «Ощадбанк»:

- підвищення інклюзивності банківських послуг і забезпечення безбар'єрного обслуговування клієнтів;
- впровадження ОщадPAY для здійснення оплат за допомогою смартфонів з NFC через технологію TapToPhone;
- розширення функціоналу POS-терміналів: DCC, передача платіжних даних на касу торговця PAR, операції з видачі/поповнення готівки;
- інтернет-еквайринг;
- удосконалення процесів і продуктів банку;
- діджиталізація;
- збільшення обсягів кредитування;
- нарощення пасивів;
- збільшення комісійних та процентних доходів;
- збільшення обсягів інвестиційних послуг;
- підтримка проблемної заборгованості на низькому рівні;
- покращення віддалених каналів обслуговування;
- інвестування у пріоритетні сектори економіки та підприємства критичної інфраструктури;
- зміцнення співпраці з муніципалітетами;
- розширення взаємодії з міжнародними партнерами;
- впровадження процесу віддаленої верифікації та ідентифікації клієнтів, включаючи відеоверифікацію представників юридичних осіб.

2.2. Оцінка ефективності функціонування механізму управління активами і пасивами АТ «Ощадбанк»

Аналіз оцінки управління пасивами та активами АТ «Ощадбанк» доцільно розпочати із дослідження динаміки та структури його активів (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка активів АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 роки

(тис.грн.)

Активи	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023/2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	19001319	28376712	65850018	46848699
Кредити, надані клієнтам	74754086	83215595	89109019	14354933
Інвестиції	128686039	143398851	173447680	44761641
Інвестиційна нерухомість	633099	626789	542598	-90501
Передплата з податку на прибуток	417175	470943	62772	-354403
Відстрочені активи з податку на прибуток	-	-	865374	865374
Основні засоби	6947115	6521344	10208797	3261682
Нематеріальні активи	2049509	2106476	2465154	415645
Інші фінансові активи	468886	1319773	746511	277625
Інші нефінансові активи	2014206	3237587	3237800	1223594
АКТИВИ	234971434	269274070	346535723	111564289

Джерело: складено за даними [18]

Як бачимо із таблиці 2.1 обсяг активів за аналізований період суттєво збільшився – на 111 564 289 тис.грн. В основному це відбулось за рахунок збільшення таких складових: грошові кошти та їх еквіваленти – на 46 848 699 тис.грн.; кредити, надані клієнтам – 14 354 933 тис.грн. та інвестиції – на 44 761 641 тис.грн.

Розглянемо структуру грошових коштів та їх еквівалентів (рис.2.7).

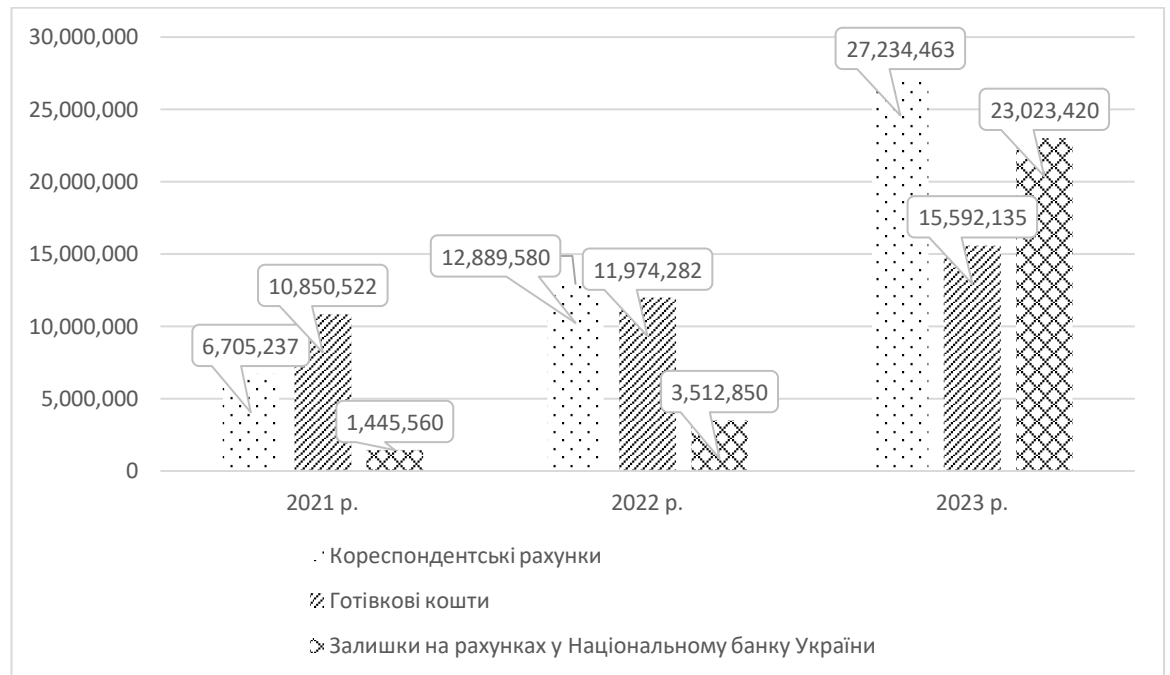

Рис.2.7. Структура грошових коштів та їх еквівалентів АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Джерело: складено за даними [18]

Національний банк України встановлює нормативи обов'язкового резервування, які змінювалися протягом 2022 та 2023 років. Сума обов'язкових резервів повинна зберігатися на кореспондентському рахунку в НБУ і розраховується як відсоток від певних зобов'язань банку за сумою залучених коштів за попередній резервний період.

На 31 грудня 2023 року кореспондентські рахунки в інших банках, які входять до складу грошових коштів та їх еквівалентів, становили 14 892 791 тис. грн (22,58%). Ці кошти були розміщені у двох банках однієї банківської групи, що свідчить про значну концентрацію.

Що стосується структури кредитів, то за весь аналізований період переважає кредитування юридичних осіб (у 2021 році – 80.95%; у 2023 році – 82,84%) (рис.2.8).

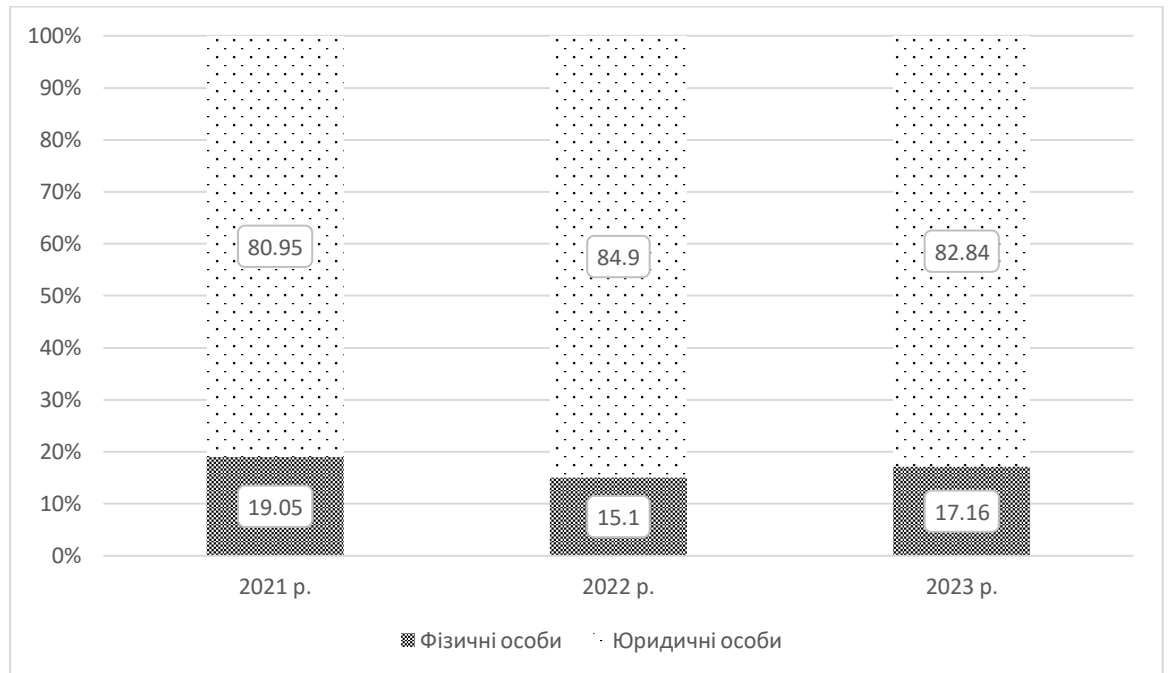

Рис.2.8. Структура кредитів, наданих клієнтам АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Джерело: складено за даними [18]

На 31 грудня 2023 року кредити на суму 46 649 292 тис. грн (41%) (на 31 грудня 2022 року: 46 793 095 тис. грн (43%)) були надані десятима позичальникам, що свідчить про високу концентрацію.

Упродовж жовтня 2022 року АТ «Ощадбанк» приєднався до нової державної програми доступного іпотечного кредитування «ЄОселя», ініційованої Президентом України. У 2023 році банк видав 2 406 кредитів на загальну суму 3 684 853 тис. грн (за 2022 рік - 340 кредитів на загальну суму 462 388 тис. грн).

Наступним етапом є аналіз пасивів банку за 2021-2023 рр. (таблиця 2.2). Збільшення пасивів за аналізований період відбулось за рахунок збільшення рахунків клієнтів на суму 111 491 371 тис.грн. та кредиторської заборгованості за податком на прибуток на суму 2 953 486 тис.грн.

Таблиця 2.2

Динаміка пасивів АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 роки

(тис.грн.)

Пасиви	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023/2021
Зобов'язання, в т.ч.	213083897	247092539	317811215	104727318
Кошти банків	7608283	543326	366363	-7241920
Рахунки клієнтів	191452639	233940309	302944010	111491371
Забезпечення	829107	1179977	939501	110394
Інші фінансові зобов'язання	534499	606965	608667	74168
Інші нефінансові зобов'язання	880297	1289951	1450879	570582
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток	-	49	2953486	2953486
Інші запозичені кошти	2818312	2676153	5361909	2543597
Випущені єврооблігації	7908096	6041534	2935584	-4972512
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	173704	97833	-	-173704
Субординований борг	878960	716442	250816	-628144
Власний капітал, в т.ч.	21887537	22181531	28724508	6836971
Акціонерний капітал	49724980	49724980	49724980	0
Резерв переоцінки будівель	1564504	1473482	1985382	420878
Резерв переоцінки за фінансовими активами	146089	60894	9730	-136359
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу	544219	684601	880862	336643
Кумулятивна сума курсових різниць	1469	2537	2701	1232
Непокритий збиток	(30106919)	(29777746)	(23891423)	6215496
Неконтрольована частка участі	13195	12783	12276	-919
ПАСИВИ	234971434	269274070	346535723	111564289

Джерело: складено за даними [18]

За аналізований період строкові депозити збільшились на 24 355 249 тис.грн., а рахунки до запитання на 87 136 122 тис.грн. (рис.2.9).

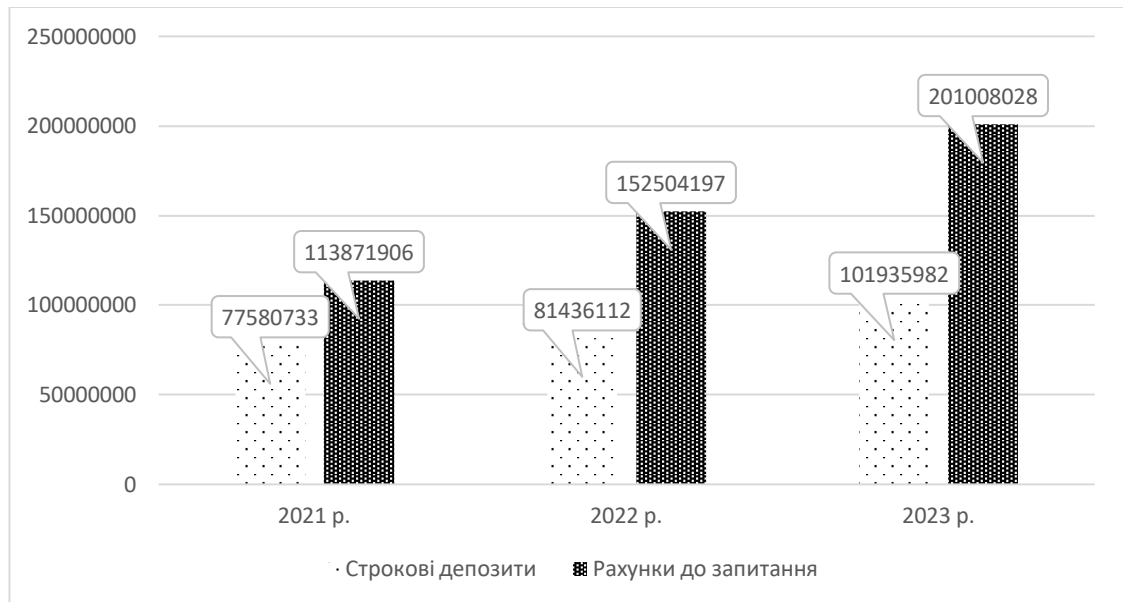

Рис.2.9. Структура рахунків клієнтів АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Джерело: складено за даними [18]

Протягом 2021-2023 рр. переважали рахунки фізичних осіб (64,53% у 2021 році та 62,34% у 2023 році) (рис.2.10).

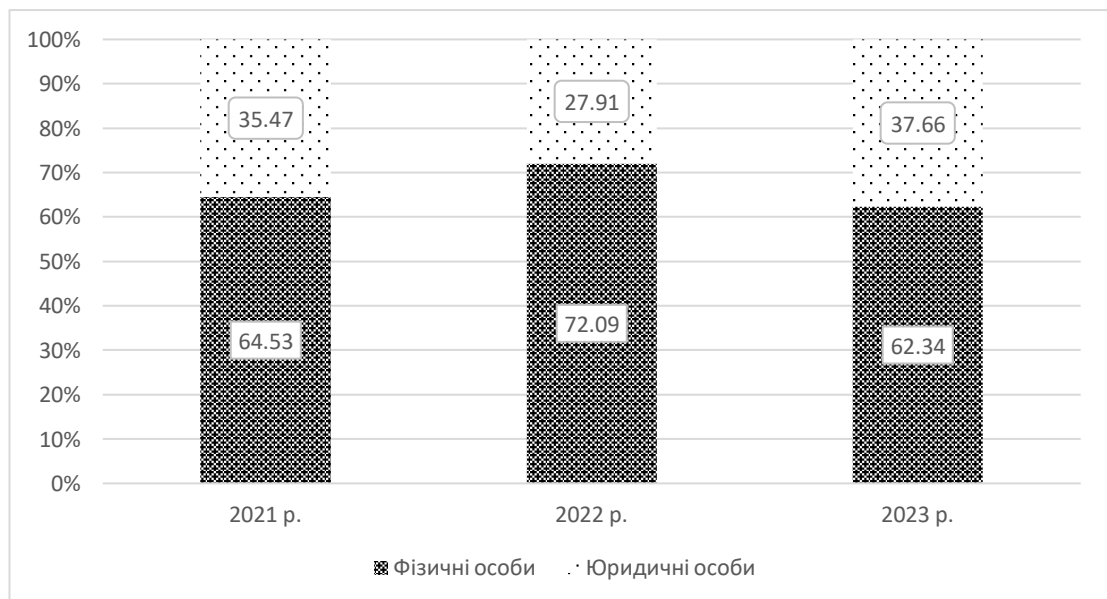

Рис.2.10. Структура рахунків клієнтів за секторами економіки АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Джерело: складено за даними [18]

Банк здійснює моніторинг адекватності капіталу, серед інших заходів, використовуючи коефіцієнти, визначені Базельською угодою 1988 року для оцінки компонентів капіталу, а також коефіцієнти, встановлені регулятором для нагляду за банком та компаніями, де банк має впливові повноваження. Це включає оцінку ризиків або можливих змінних результатів діяльності, згідно чого банк має змогу впливати на них через свої владні повноваження.

Щоб забезпечити достатність капіталу, банк зобов'язаний дотримуватись визначених кількісних показників, що передбачають дотримання вимог щодо базових сум і співвідношень загального капіталу, а також капіталу I рівня до активів, зважених за ризиком.

Кількісні показники, визначені Базельським комітетом для забезпечення адекватності капіталу, вимагають підтримання мінімальних сум та співвідношень загального капіталу (8%) і капіталу I рівня (4%) відносно суми активів, зважених за ризиком (рис.2.11).

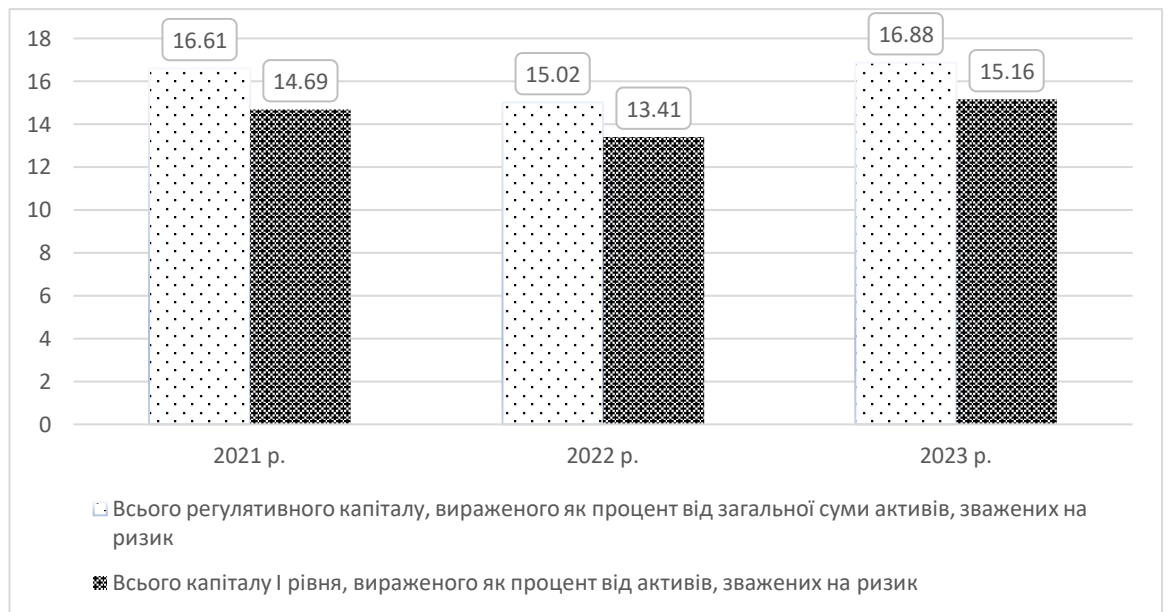

Рис.2.11. Динаміка адекватності капіталу АТ «Ощадбанк» згідно з Базельською угодою щодо компонентів капіталу за 2021-2023 рр., %

Джерело: складено за даними [18]

Як видно із рис.2.11 показники адекватності капіталу за аналізований період вищі нормативних значень.

Також національним регулятором встановлено нормативи ліквідності при нормативному значенні $> 100\%$ (станом на 01.01.2024) (рис.2.12).

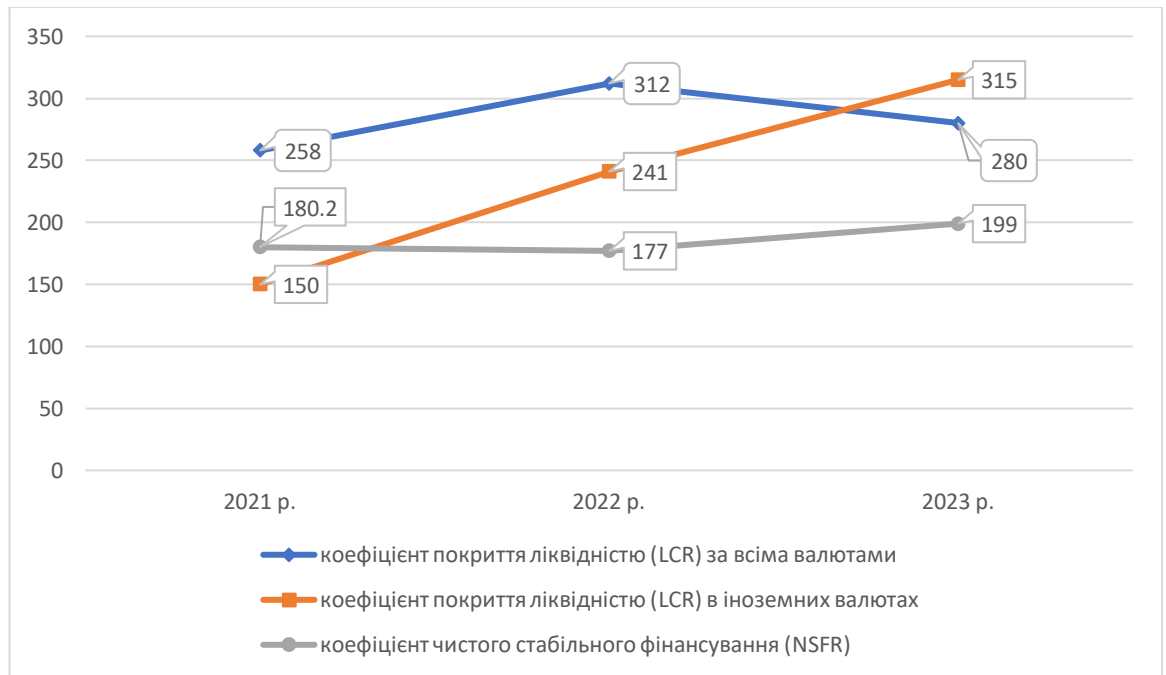

Рис.2.12. Динаміка нормативів ліквідності АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., %

Джерело: складено за даними [18]

Таким чином нормативи ліквідності АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр. також перевищують нормативні значення.

Вагомими показниками при аналізі пасивів та активів банківської установи є показники рентабельності (рис.2.13). Для банківських установ нормативним значенням рівня рентабельності активів є 1%. У 2021 та 2022 роках цей показник навіть не досягав 1% з тенденцією до подальшого зниження у 2022 році (з 0,45 % до 0,24%). Такі значення даного показника свідчили про низьку прибутковість АТ «Ощадбанк». У 2023 році ситуація кардинально помінялась: показник рівня рентабельності перевищив нормативне значення, оскільки чистий прибуток банківської установи збільшився більше ніж у дев'ять разів в порівнянні із 2022 роком.

Ідентичну ситуацію маємо із рентабельністю власного капіталу. Для банківських установ цей коефіцієнт повинен бути на рівні 15%. У 2021-2022

пр. рентабельність власного капіталу залишається досить низькою (у 2021 році значення показника становило 4,82%, а у 2022 році знизилось до 2,88%). У 2023 році значення даного показника перевищило нормативне значення і становило 20,81%.

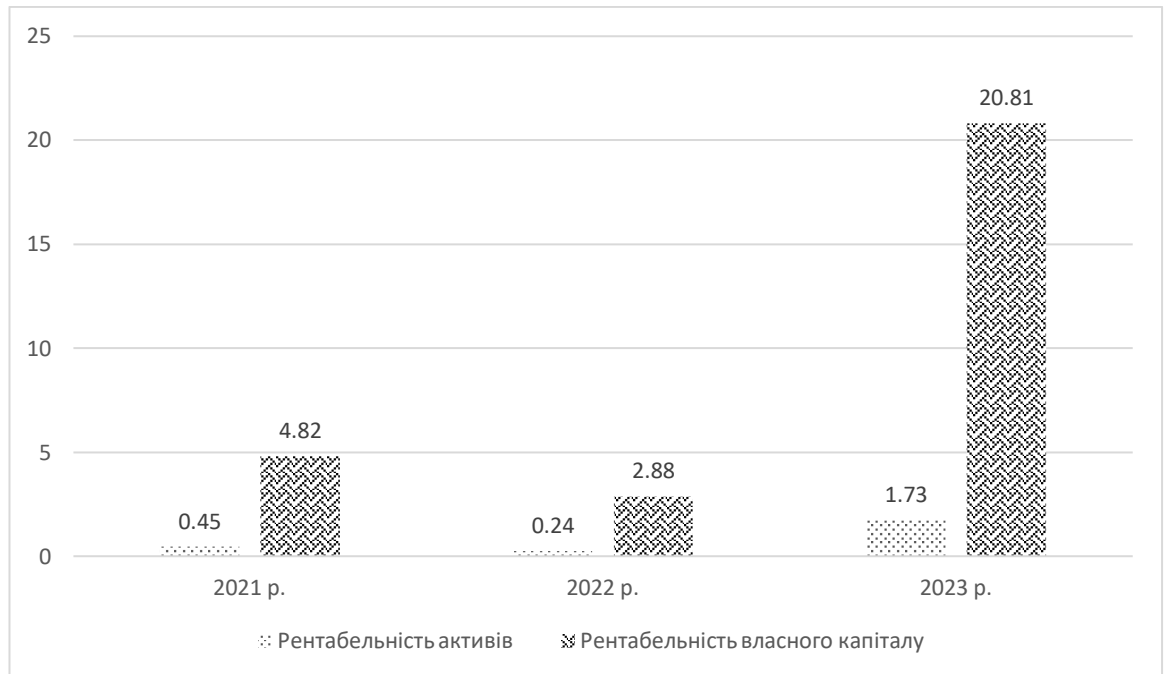

Рис.2.13. Динаміка показників рентабельності АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 рр., %

Джерело: складено за даними [18]

Таким чином, АТ «Ощадбанк» у 2023 році став високоприбутковим та операційно ефективним. У 2023 році банк продовжив свою прибуткову діяльність уже восьмий рік поспіль. Після фінансових втрат у 2014-2015 роках, пов'язаних із втратою активів в окупованому Криму та частинах Донецької і Луганської областей, Ощадбанк за два роки відновив стабільність і з того часу систематично поліпшує свої фінансові результати.

Висновки до розділу 2

З початком масштабного вторгнення рф в Україну, АТ «Ощадбанк» насамперед зосередив зусилля на забезпеченні стабільної та безперебійної

роботи на всіх рівнях. Це включало роботу відділень, банкоматів, мобільного додатку, чат-боту, контакт-центру, мережі терміналів тощо.

АТ «Ощадбанк» довгий час утримує друге місце на ринку за обсягами чистих активів, коштами клієнтів та власним капіталом. За депозитними коштами фізичних осіб він є лідером, займаючи 22% ринку. Банк також має добре збалансовану структуру активів, забезпечує адекватний рівень ліквідності для виконання всіх зобов'язань та ефективно управляє своїм балансом.

Найбільш значні позитивні зміни за 2021-2023 рр. відбулись в структурі зобов'язань та активів у наступних аспектах: у зобов'язаннях (зростання залучених коштів); в активах – збільшення інвестиційного портфеля та приріст кредитного портфеля.

Банк проводить моніторинг адекватності капіталу за допомогою коефіцієнтів, встановлених Базельською угодою та регулятором для нагляду за банками. Показники адекватності капіталу за аналізований період перевищували нормативні значення. Ліквідність АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 роки також перевищувала встановлені нормативні показники.

У 2021 та 2022 роках рентабельність активів не досягала 1% і мала тенденцію до подальшого зниження у 2022 році (з 0,45% до 0,24%). Такі показники свідчили про низьку прибутковість АТ «Ощадбанк». Проте у 2023 році ситуація кардинально змінилася: рентабельність перевищила нормативне значення, оскільки чистий прибуток банку зріс більше ніж у дев'ять разів порівняно з 2022 роком. Подібна ситуація спостерігається і з рентабельністю власного капіталу. У 2021-2022 роках рентабельність власного капіталу залишалася досить низькою (у 2021 році показник становив 4,82%, а у 2022 році знизився до 2,88%). У 2023 році цей показник перевищив нормативне значення і досяг 20,81%.

Таким чином, у 2023 році АТ «Ощадбанк» став ефективним і високоприбутковим системним банком і уже восьмий рік поспіль продовжив свою прибуткову діяльність.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ

3.1. Зарубіжний досвід управління активами та пасивами банку

На теперішній час банківська система України функціонує в умовах політичної, економічної, соціальної нестабільності, зумовленої такими чинниками як військовий конфлікт, світова пандемія, інфляція, високий рівень безробіття, втрата довіри до банківської системи тощо.

Ці обставини вимагають об'єктивного аналізу досвіду розвинених країн у сфері управління пасивами та активами банків, оскільки активно-пасивні операції є однією з основних функцій банку, спрямованою на формування банківських ресурсів та задоволення потреб суспільства.

Аналіз наукових праць і зарубіжних публікацій показав, що депозитні операції є основною частиною діяльності банків у розвинених країнах. У структурі пасивів банків депозити займають найбільшу частку порівняно з власним капіталом та іншими зобов'язаннями.

Історія показує, що економічно активні громадяни можуть викликати значну банківську кризу, швидко знімаючи свої вклади. Щоб уникнути такого сценарію, потрібно запровадити державний правовий механізм захисту інтересів вкладників. У світовій практиці таким механізмом є система страхування банківських вкладів або гарантування депозитів. У періоди економічних потрясінь системи страхування банківських вкладів використовуються як стабілізуючий захід навіть у тих країнах, де банківська система функціонує без державних або приватних фондів гарантування вкладів.

Суттєві фінансові втрати змусили розвинені країни вдосконалювати свої системи страхування банківських вкладів, а країни, що розвиваються, — створювати такі системи з нуля. Крім того, потреба в системах страхування

банківських вкладів вийшла на новий рівень, ставши однією з вимог для вступу до міждержавних об'єднань.

Відповідно до Директиви № 94/19/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу щодо захисту банківських вкладів, всі країни-члени Європейського Союзу зобов'язані мати систему страхування депозитів, яка забезпечує компенсацію вкладникам за рахунок її коштів. У 2014 році Директиву 94/19/ЄС замінили Директивою про системи гарантування депозитів від 16 квітня 2014 року № 2014/49/ЄС, що регулює питання страхування депозитів [4]. Відповідно до нової Директиви в ЄС було створено Європейську асоціацію страховиків, скорочено термін виплати компенсацій за вкладами у разі банкрутства кредитної організації до 7 днів, а максимальну гарантовану суму депозиту встановлено на рівні 100 тис. євро.

Оскільки наша країна вибрала шлях вступу до ЄС, підписавши Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами від 27.06.2014 р., банківська система України, включаючи систему страхування вкладів, повинна відповідати європейським стандартам, зокрема Директиві № 2014/49/ЄС [33].

Система страхування депозитів сприяє зміцненню довіри до фінансової системи, збільшує обсяги грошових коштів у банківському секторі, розширює інвестиції завдяки подовженню термінів депозитних ресурсів тощо. Історичний досвід показує, що раніше запроваджена система страхування банківських вкладів сприяє швидшому економічному зростанню за рахунок залучених ресурсів. Це ж стосується і якісного рівня системи страхування, який безпосередньо впливає на економічний розвиток держави.

Поява інститутів, які передували сучасній системі страхування вкладів, розпочалася ще в XIX столітті в США. Їх головною метою було не стільки забезпечення збереження вкладів, скільки запобігання паніці серед вкладників, яка могла призвести до масового зняття грошей з рахунків.

Система страхування вкладів, вперше на практиці серед європейських країн, була запроваджена в Німеччині, де банками було створено неурядову систему взаємного страхування вкладів, яка успішно зарекомендувала себе і стала базисом для сучасної системи страхування вкладних рахунків у Німеччині. Сьогодні в Німеччині процедура страхування вкладних рахунків здійснюється окремо для кожної групи кредитних організацій відповідного типу.

Наприклад, Франція та Швейцарія перейняли німецький досвід недержавних міжбанківських систем гарантування вкладів. В цих країнах не було створено державного страхового фонду; натомість банки компенсують своїм страховим об'єднанням фактичні витрати на виплату вкладникам банків, які збанкрутували.

Першим етапом розвитку систем страхування вкладів вважається період, коли була заснована Федеральна корпорація страхування депозитів і запроваджена федеральна система страхування депозитів у США. Основною метою Федеральної корпорації страхування депозитів було забезпечення гарантії вкладів у комерційних банках, які надають комерційні та споживчі кредити. У США Федеральна корпорація страхування депозитів продовжує свою діяльність і в наші дні. Нині страхова сума значно зросла і складає 250 тис. дол. США на вклад на рахунку. Крім того, було збільшено ліміт запозичень Федеральної корпорації страхування депозитів у Міністерства фінансів США до необмеженого рівня.

Враховуючи вищевикладене зауважимо, що однією з умов стабільного функціонування банківської системи є наявність систем страхування банківських вкладів. На сьогодні такі системи, з деякими винятками, діють у більшості країн з ринковою економікою. Системи страхування банківських вкладів захищають вкладників від часткових або повних втрат вкладів шляхом виплати страхового відшкодування та забезпечують фінансову підтримку неплатоспроможним кредитним організаціям, що сприяє стабілізації економіки країни.

Основною складовою активів банків є кредитна діяльність, що виступає фундаментом банківського бізнесу, адже її основна мета полягає у забезпеченні максимальної дохідності при найменшому рівні кредитного ризику. У 2022 році повномасштабне вторгнення росії на територію України призвело до виникнення нових кредитних ризиків та погіршення якості кредитного портфеля українських банків.

У зарубіжних країнах широко використовуються такі методи управління кредитним ризиком банку, як сек'юритизація, скоринг, створення кредитних бюро, страхування кредитів, продаж кредитів.

У зарубіжній практиці виділяють три види сек'юритизації:

- класична сек'юритизація – банк продає свої активи певній установі, яка проплачує придбання цих активів через випуск цінних паперів;
- синтетична сек'юритизація – банк не продає власні активи, оскільки вони залишаються на його балансі, але передає ризик збитків за деякими активами спеціальній установі, сплачуючи їй за це певну грошову винагороду або премію;
- накопичувальна сек'юритизація – банк формує кредитний портфель і самостійно випускає облігації, які розміщує серед іноземних банків, при цьому фактичний продаж позик SPV-компанії не відбувається [36, с.105].

Один з методів оцінки кредитного ризику, що застосовується в банках Західної Європи та Сполучених Штатів, – це скоринг. Кредитний скоринг являє собою «технологію, що застосовують кредитно-фінансові установи для того, щоб визначити та оцінити платоспроможність клієнтів» [24]. Цей метод дозволяє оцінити ризики, пов'язані з кредитуванням, шляхом розрахунку балів на основі певних характеристик потенційних позичальників і існуючих клієнтів.

Ефективним методом управління кредитним ризиком банку є створення кредитного бюро. Зарубіжна практика виділяє два типи кредитних бюро: приватні й державні. Нині ринок кредитних бюро в більшості країн є

олігополізованим (наприклад, у США, Японії, Великій Британії) або монополізованим (наприклад, у Китаї, Франції, Фінляндії).

Кредитні бюро (приватні та державні) функціонують в Іспанії, Італії, Бельгії, Німеччині, Португалії. Обсяг даних, якими володіють бюро, різний, як і терміни її зберігання. Наприклад, у Бельгії та Швеції інформація зберігається до 10 років, тоді як у Данії — лише до 5 років.

У Китаї існують лише приватні кредитні бюро, які працюють під контролем держави, при цьому державних кредитних бюро немає. Обсяг інформації, що надається цим бюро, дуже великий, що пов'язано з історичними особливостями країни.

У Сінгапурі, на відміну від багатьох інших країн, не лише банки, але й інші організації мають доступ до інформації кредитних бюро. Наприклад, для оренди житла потрібно мати позитивну кредитну історію, оскільки орендодавці можуть звертатися до кредитного бюро для отримання інформації про потенційного орендаря. Якщо інформація виявиться негативною, орендодавець може підвищити плату за оренду або навіть відмовити клієнту в оренді житла [31].

У багатьох країнах, крім кредитних бюро, існують державні реєстри кредитів, які займаються реєстрацією кредитних відносин. На відміну від кредитних бюро, для цих реєстрів інформацію потрібно подавати обов'язково, відповідно до законодавства, за винятком Шрі-Ланки та Фінляндії, де це є добровільним [2].

Ще одним ефективним способом управління кредитним ризиком для банків є страхування кредитних ризиків. Це питання є предметом діяльності спеціалізованих страхових компаній. Перед тим як взяти на себе кредитний ризик, банкам важливо мати інформацію про фінансовий стан потенційного клієнта. Зазвичай банки створюють відповідні бази даних, а страховики, що займаються страхуванням кредитів, активно обмінюються такою інформацією.

Страховання кредитних ризиків є одним з найефективніших способів зменшення кредитних ризиків банків у розвинених країнах і поступово набирає популярність в Україні. Це страхування сприяє підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності банківських установ.

В країнах з розвинутою ринковою економікою поширеною практикою є управління кредитним ризиком шляхом продажу кредитів. Після аналізу кредитного портфеля банки можуть вирішити продати частину наданих кредитів іншим інвесторам. Це дозволяє банківській установі частково або повністю повернути кошти, вкладені в кредитування. Результати виконання цих операцій можуть бути різноманітними, зокрема: спостерігається уповільнення темпів зростання банківських активів, що допомагає банківському керівництву знайти оптимальний баланс між кредитними ризиками та зростанням капіталу, але з'являються можливості для інвестування у більш прибуткові активи замість менш вигідних.

Процедура викупу проблемних кредитів у банках може здійснюватися самим центральним банком (наприклад у Польщі або Угорщині), або через спеціалізовану агенцію з реструктуризації (наприклад у США та Чехії).

У більшості випадків, продаж кредитів відбувається за ціною, нижчою за їхню номінальну вартість. Наприклад, на одному з найбільших ринків, що спеціалізується на перепродажі кредитів країн "третього світу", кредитні борги позичальників з таких країн, як Бразилія, Філіппіни, Перу, Аргентина, Мексика та інших, зазвичай продаються за 5 центів за 1 долар США від їхньої номінальної вартості. Основну частину цих кредитів купують корпорації та банки, які вже мають досвід роботи в таких країнах-боржниках, одразу придбаваючи пакети кредитів на мільйони доларів США. Варто зазначити, що в разі покращення економічного стану країни-боржника, покупці можуть отримати значні прибутки, а в разі погіршення економічного стану збитки за цими кредитами будуть значно меншими, ніж при їхньому безпосередньому наданні [3].

Отже, аналіз світового досвіду мінімізації кредитних ризиків показав, що закордонні банки застосовують спеціалізовані методики для оцінки кредитного ризику, які можна адаптувати до практики українських банківських установ.

Політично-економічні умови стали ключовими чинниками різкого зростання рівня непрацюючих кредитів (NPLs) у багатьох країнах світу в останні роки. Управління непрацюючими активами (в т.ч. NPLs), здійснюється як на рівні банків, так і на рівні центрального банку. На рівні банку основними методами врегулювання NPLs є рефінансування, реструктуризація, примусове стягнення, сек'юритизація, продаж непрацюючих кредитів та інші подібні заходи. На рівні центрального банку використовуються макропруденційні інструменти.

Методи управління NPLs можуть суттєво варіюватися в залежності від країни. Розглянемо досвід подолання високого рівня непрацюючих активів у Республіці Корея.

Основними способами управління NPLs та непрацюючими активами були наступні:

- пряма передача третім особам, яка включала індивідуальний продаж (через судові аукціони та реалізацію корпоративних кредитів) і портфельний продаж (консолідація великої кількості NPLs, які могли бути різними за якістю);
- передача активів спільному підприємству спеціального призначення (СПСП). Корейська корпорація з управління активами (КАМСО) разом з інвесторами створили СПСП щоб зберігати NPLs для їхнього подальшого врегулювання. В результаті КАМСО здійснила передачу NPLs на баланс СПСП, а пізніше були емітовані акції та облігації (сек'юритизація, підкріплена активами);
- перетворення боргу в капітал, яке включало обмін NPLs на частку в капіталі [37].

Отже, в Республіці Корея власне держава через компетентні виконавчі органи відіграла ключову роль у радикальній реструктуризації непрацюючих активів фінансових установ. Одним із найбільш ефективних способів врегулювання високого рівня NPLs у Кореї був продаж таким активів третім особам. Швидке врегулювання NPLs дозволило зменшити їх обсяг у банківському секторі до суми, що складає приблизно 2,4% від загального обсягу кредитування [37].

Стрибкоподібне зростання NPLs спостерігалось і в Європі. Зокрема, після фінансової кризи європейські банки накопили значну кількість непрацюючих кредитів: їх обсяг у банківській системі Європейського Союзу досяг суми, що становить 6,7% від загального ВВП Європи [41]. Основними заходами, які сприяли зменшенню рівня NPLs у банківській системі Європи, стали:

- тлумачення термінів «невиконання зобов'язання» («nonperforming exposures») і «терпимість» («forbearance») за версією Європейської служби банківського нагляду;
- рекомендації Європейського центрального банку (ЄЦБ), які визначили конкретні очікування щодо внутрішнього управління NPLs у банках. Ці рекомендації були надіслані близько 120 банкам Єврозони, що знаходяться під прямим наглядом ЄЦБ;
- введення в дію Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ 9), що зобов'язало банки використовувати перспективне резервування;
- пришвидшене формування резервів внаслідок наглядових вимог ЄЦБ до банків, що знаходяться під його контролем, включаючи кредити, видані після квітня 2019 року, що допомогло стримати повторне зростання недостатньо резервованих непрацюючих кредитів («пруденційний бекстоп») [38; 39].

Таким чином, у процесі управління активами та пасивами банку необхідно враховувати світовий досвід. Хоча банківські установи розвинутих

країн функціонують в різних економічних обставинах, їхні практики можна адаптувати для впровадження в нашої країні.

3.2. Шляхи удосконалення механізму управління активами та пасивами банку

На сучасному етапі розвитку банківської системи України однією з основних задач є забезпечення стабільного функціонування та розвитку банків і банківської системи в цілому. У зв'язку з цим проблема ефективного управління активами і пасивами, як одного з ключових чинників фінансової стійкості банків, стає надзвичайно важливою.

Для ефективного управління пасивами і активами банку потрібен спеціалізований інструментарій. Вибір методів визначається багатьма факторами, такими як політична ситуація, економічна політика держави, ринкова кон'юнктура, цілі банківської установи тощо.

У своїй діяльності вітчизняні банківські установи сьогодні стикаються з численними негативними факторами, загрозами та зовнішніми впливами, які знижують прибутковість і ефективність управління пасивами та активами. Щоб запровадити ефективну систему такого управління, банківським установам необхідно визначити пріоритетні напрями своєї роботи та встановити основні напрямки, яких необхідно досягти за допомогою різних методів:

- досягнення максимального рівня прибутку;
- підвищення рентабельності капіталу та активів банку;
- збільшення обсягів інвестиційних операцій;
- зниження банківських ризиків;
- інформування клієнтів про нові операції/послуги банків;
- підвищення довіри до банківських установ;
- посилення захисту клієнтів банківських установ;
- надання якісних і надійних банківських послуг/операцій;

- збільшення асортименту банківських послуг/операцій;
- індивідуальний підхід до клієнтів;
- діджиталізація.

Встановлення чітких цілей забезпечує формування найбільш ефективних методів управління банківськими пасивами та активами. Але в сучасних умовах таке управління має враховувати політичну та економічну ситуацію в країні.

На нашу думку, ключовими методами для покращення управління пасивами та активами банку є наступні:

- метод розподілу активів банку – ґрунтується на тому, що для забезпечення прибуткового, ефективного та ліквідного управління активами слід детально аналізувати кожен активну операцію. Даний метод має базуватися на доцільності, важливості та ефективності розподілу між різними статтями балансу. З цієї причини основна частина спрямовується на кредитні та інвестиційні операції, які приносять банку найвищий рівень доходу;

- метод розподілу пасивів банку - у процесі залучення ресурсів банкам необхідно чітко визначати напрями використання та розміщення для забезпечення максимально ефективного використання. Для цього банк розподіляє кошти на активні операції, дохідність яких забезпечить найвищий рівень прибутковості для банківської установи;

- метод максимізації прибутків – банку необхідно застосовувати метод максимізації доходу від активних операцій. Його мета полягає в тому, щоб розподіляти залучені ресурси банківської установи в активи, які забезпечують найвищий рівень прибутковості протягом фінансового періоду;

- метод управління ризиками – управління ризиками має включати розробку стратегії, спрямованої на зменшення впливу ризикових ситуацій, операцій або факторів на активні операції банку та його загальну прибутковість. У сучасних умовах найбільш ризиковими є операції, пов'язані з кредитами, валютою та цінними паперами;

- діджиталізація.

Діджиталізація включає розробку програмного забезпечення та нових мобільних додатків для поліпшення процесів поповнення, зняття та управління коштами. Це забезпечить ефективне управління в трьох основних напрямках: по-перше, розробка надійних захисних механізмів для захисту клієнтської бази, особистої інформації, паролів, обсягів вкладів і переказів. Належний захист підвищить рівень довіри клієнтів до банку, зменшить ризики втрати даних та коштів, а також знизить ймовірність кіберзагроз. Вона також включає створення програмного забезпечення для банків (програм, веб-сайтів), яке забезпечить ефективне управління депозитними ресурсами клієнтів банку (як фізичних, так і юридичних осіб) як безпосередньо у відділенні банку чи філії, так і віддалено, з можливістю управління або надання допомоги в управлінні. Це також передбачає розробку та впровадження нових програм та додатків для комп'ютера, планшета чи телефону, що дозволяють швидко та безпечно виконувати такі операції: відкривати та закривати депозитні рахунки, поповнювати рахунки, переказувати кошти між різними видами рахунків, здійснювати конвертацію валют, отримувати інформацію про закінчення терміну депозитного договору та нараховані відсотки тощо.

Орієнтуючись на основні напрямки діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та відновлення економіки після війни, АТ «Ощадбанк» підготував стратегічний документ для періоду воєнного стану. Цей документ містить 10 пріоритетних бізнес-завдань і операційних пріоритетів, зокрема в сферах операційної діяльності, управління ризиками, персоналу та правової роботи.

Стратегічні цілі Ощадбанку під час воєнного стану включають:

I. Надання фінансової підтримки ключовим секторам економіки та підприємствам, які є частиною критичної інфраструктури.

II. Гарантування доступності банківських послуг для захисту прав споживачів, особливо в сфері соціального захисту, за умови, що працівникам банку не загрожує фізична небезпека.

III. Створення умов для швидкого відновлення повного обсягу банківських послуг, що забезпечить безперервність роботи.

IV. Впровадження ефективної системи фізичної безпеки для центрального апарату і відокремлених підрозділів, включаючи захист працівників, а також забезпечення безпеки операційних систем, зокрема за допомогою хмарних рішень та кібербезпеки.

V. Реалізація додаткових заходів для зменшення ризиків, зокрема специфічних загроз воєнного часу (фізичні, фінансові, кіберзагрози), а також ліквідація або мінімізація наслідків кризових ситуацій.

VI. Забезпечення безперебійної ефективної роботи управлінських функцій та прийняття рішень на високому рівні.

VII. Підтримка фінансової стійкості банку, а також раннє виявлення і оперативне реагування на загрози стійкості [18].

Згідно зі стратегічним документом Ощадбанку для періоду воєнного стану, встановлено такі бізнес-пріоритети:

1. Сприяння переміщенню підприємств з територій, що постраждали від бойових дій.
2. Підтримка сільськогосподарського сектору.
3. Підтримка бізнесу, орієнтованого на експорт, а також підприємств, що заміщують імпорт з росії та білорусі.
4. Сприяння підприємствам критичної інфраструктури.
5. Гарантування продовольчої безпеки та доступу до продуктів для населення.
6. Сприяння забезпеченню житлом для громадян.
7. Швидка підтримка малого та середнього бізнесу.
8. Підтримка бізнесу, що постраждав від бойових дій.
9. Продовження розвитку цифрових послуг для фізичних осіб.
10. Підтримка стабільності комісійних доходів і пасивів.

Операційні пріоритети:

- A. Гарантування безперебійності операційної діяльності.

В. Адаптація управління ризиками.

С. Модернізація системи управління персоналом.

Д. Компенсація збитків, завданих росією [18].

Банк розробив також Стратегію щодо здійснення управління саме проблемними активами, і щоб її реалізувати затвердив Оперативний план, який визначає певні параметри щодо зменшення рівня непрацюючих активів як на валовій основі, так і з урахуванням суми резервів, а також варіанти досягнення цих показників. Пріоритетне завдання даної Стратегії є поступове зменшення суми портфеля непрацюючих кредитів до 10%. Це планується досягти за допомогою погашення заборгованості, рекласифікації боргів, списання за рахунок створених резервів, а також вжиття заходів відповідно до постанови КМУ №281 від 15.04.2020, включаючи продаж боргів або часткове їх прощення.

У ситуації триваючої військової агресії росії проти України та воєнного стану по всій території країни, а також з урахуванням тимчасових законодавчих обмежень (до завершення або скасування воєнного стану) на використання позасудових і судових інструментів врегулювання боргів, банк вживав всі можливі заходи, щоб виконати завдання, які були визначені Стратегією та Оперативним планом її реалізації, а також для виконання цільових показників зменшення обсягу проблемної заборгованості, що зазначені у бізнес-плані на відповідний плановий період.

У зв'язку з воєнними діями з боку росії стратегічні завдання банку зазнали змін. З введенням воєнного стану виникли суттєві непередбачувані обставини:

- активні бойові дії в окремих регіонах України;
- тимчасова окупація, оточення (блокування) деяких регіонів;
- реальна загроза для життя громадян;
- пошкодження або знищення майна громадян, включаючи заставне майно банку;
- вимушена міграція громадян як усередині країни, так і за її межі;

- втрата роботи та зниження рівня доходів громадян у воєнний час;
- втрата активів і призупинення або припинення діяльності підприємств;
- введення законодавчих обмежень для кредиторів щодо врегулювання боргів окремих категорій громадян;
- неможливість використання банком всіх інструментів врегулювання проблемної заборгованості;
- неможливість реалізовувати заставне майно на торгах через відсутність потенційних покупців або через те, що таке майно знаходиться на тимчасово окупованій території.

Але, незважаючи на це, банк визначив для себе наступні стратегічні цілі:

- фінансову підтримку підприємств, що постраждали внаслідок збройної агресії росії або для запобігання такій агресії, зокрема для задоволення потреб Збройних Сил України;
- фінансову підтримку аграрного сектору для забезпечення продовольчої безпеки;
- фінансову підтримку суміжних галузей, що забезпечують функціонування сільськогосподарських підприємств;
- фінансування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури;
- фінансування підприємств харчової промисловості, роздрібною торгівлі продуктами харчування та суміжних галузей;
- фінансування інфраструктурних проєктів, транспортно-логістичної інфраструктури;
- фінансову підтримку релокації підприємств, що були розташовані в зонах активних бойових дій;
- фінансування проєктів з розвитку виробничих потужностей для заміщення продукції, що імпортувалась з росії та білорусі;
- підтримка ветеранів та їх сімей у процесі обслуговування в банку;
- співпраця з міжнародними партнерами;
- організація хаба на базі банку, який забезпечить клієнтам доступ до різноманітних кредитних програм;

- участь у мережі банківських відділень, спроектованих для роботи в умовах довготривалої відсутності електропостачання;
- забезпечення обороноздатності країни через фінансування, орієнтоване на ризики, і реалізація урядових програм з різноманітного кредитування [18].

Враховуючи ситуацію сьогодення, з метою забезпечення виконання ключових напрямів оптимізації пасивних та активних операцій доцільно:

- приділяти увагу управлінню пасивами банку в рамках загальної стратегії, забезпечуючи одночасне управління та оптимізацію активів і пасивів;
- здійснювати стратегічне управління активами;
- проводити диверсифікацію залучених коштів;
- розробляти систему управління капіталізацією банку;
- проводити аналіз і оцінку співвідношення активів і пасивів;
- забезпечувати достатній рівень ліквідності;
- управляти інвестиціями в цінні папери, визначати рівень дохідності за різні фінансові інструменти;
- розвивати систему управління внутрішніми конфліктами;
- здійснювати регулярну оцінку ризиків зовнішнього середовища банку та розробляти стратегію управління ризиками, беручи до уваги зовнішні загрози, сучасні політичні та економічні умови, військові конфлікти тощо;
- здійснювати моніторинг та оцінку кредитного портфеля (склад, структура, прибутковість, ефективність, диверсифікація тощо);
- оптимізовувати витрати;
- управляти інноваційними технологіями тощо.
- планувати фінансовий бюджет банку для забезпечення фінансової стабільності.

Висновки до розділу 3

Управління активами та пасивами сучасних банків є важливим напрямком, що реалізується не тільки самими банками, але й Національним банком України. Визначення напрямків управління активами включає, по-перше, встановлення цілей управління, а по-друге, визначення конкретних напрямків і методів управління.

Зарубіжний і вітчизняний досвід свідчить, що управління пасивами та активами є критично важливими для забезпечення стабільності функціонування банків. Для вдосконалення управління в різних країнах важливо використовувати найкращі механізми та прийоми зарубіжного досвіду, враховуючи при цьому специфіку національної економіки. Для розвитку банківської системи України корисно буде адаптувати елементи зарубіжної практики, що дозволить розробити стратегію ефективного впровадження цього досвіду в систему розвитку економіки України загалом.

На нашу думку, основними методами управління активами банків є: метод розподілу активів банку; метод розподілу пасивів банку метод максимізації прибутків; метод управління ризиками; діджиталізація.

Для забезпечення виконання ключових напрямів оптимізації пасивних та активних операцій доцільно: зосередитися на управлінні пасивами банку в контексті загальної стратегії, забезпечуючи синхронне управління і оптимізацію як активів, так і пасивів; впроваджувати стратегічне управління активами; диверсифікувати джерела залучених коштів; розробити систему управління капіталізацією банку; аналізувати та оцінювати співвідношення між активами і пасивами; забезпечувати необхідний рівень ліквідності; управляти інвестиціями в цінні папери та визначати дохідність різних фінансових інструментів; регулярно оцінювати ризики зовнішнього середовища банку та розробляти стратегію управління ризиками, враховуючи зовнішні загрози, сучасні політичні та економічні умови, військові конфлікти тощо.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження можна дійти таких висновків:

1. Процес управління активами і пасивами банку є складною та багатогранною системою. Основи цього управління по-різному інтерпретуються в працях як міжнародних, так і вітчизняних вчених у галузі економіки та банківського сектора зокрема. Вищий рівень керівництва банку визначає конкретні завдання, які формують первинні підходи та цілі розвитку банківського бізнесу. Дослідження показує, що лише при реалізації чітко окреслених завдань можна досягти основної мети банку в управлінні активами та пасивами. Залежно від поставлених цілей, виокремлюються різні рівні управління активами та пасивами банку.

2. Основні стратегії управління пасивами та активами включають: стратегію управління активами, яка полягає у розміщенні власних і залучених коштів; стратегію управління пасивами, спрямовану на формування оптимального портфеля ресурсів через залучення необхідних додаткових коштів; стратегію збалансованого управління, яка передбачає розгляд портфелів пасивів і активів банків як єдиного цілого; а також стратегію комплексного управління, яка націлена на збільшення доходу та зниження витрат за банківськими послугами.

3. У нестабільному середовищі важливо мати стратегію, яка забезпечує оптимальний баланс між ризиками та прибутковістю. Управління пасивами та активами банку є ключовим елементом банківського менеджменту, що включає координацію управлінських рішень для оптимізації співвідношення між доходністю та величиною банківських ризиків.

4. На початок 2024 року структура активів АТ «Ощадбанк» була наступною: інвестиційний портфель — 50%, кредитний портфель — 26%, інші активи — 24%. Якщо розглянути структуру депозитів, то вона змінилася так: депозити роздрібного бізнесу становили 84% депозитного портфеля, депозити

ММСБ — 8%, а депозити корпоративного бізнесу — 8% від загальної суми депозитів банку. За 2022 рік чистий прибуток склав 638,34 млн. грн., тоді як за 2023 рік - 5 976,5 млн. грн. Досягнення такого позитивного результату стало можливим завдяки високій здатності банку адаптуватися до умов воєнного стану.

5. За 2021-2023 роки обсяг активів суттєво зріс на 111 564 289 тис. грн. Це збільшення в основному зумовлене ростом таких складових: грошових коштів та їх еквівалентів — на 46 848 699 тис. грн; кредитів, наданих клієнтам — на 14 354 933 тис. грн; та інвестицій — на 44 761 641 тис. грн.

Зростання пасивів за аналізований період сталося завдяки збільшенню рахунків клієнтів на 111 491 371 тис. грн та зростанню кредиторської заборгованості за податком на прибуток на 2 953 486 тис. грн. Показники адекватності капіталу та нормативи ліквідності за цей період перевищують встановлені нормативні значення.

Протягом 2021-2022 років рентабельність активів демонструвала тенденцію до подальшого зниження у 2022 році (з 0,45% до 0,24%). Ці показники свідчили про низьку прибутковість АТ «Ощадбанк». Однак у 2023 році ситуація кардинально змінилася: рентабельність активів перевищила нормативні значення завдяки збільшенню чистого прибутку банку більше ніж у дев'ять разів порівняно з 2022 роком. Подібна тенденція спостерігається і в рентабельності власного капіталу.

6. На сьогоднішній день банківська система України діє в умовах політично-економічної нестабільності. За таких обставин важливо провести об'єктивний аналіз досвіду розвинених країн у галузі управління банківськими активами та пасивами. Що стосується пасивів – вітчизняним банкам доцільно у своїй роботі використовувати систему страхування або гарантування банківських вкладів. У роботі із активами – запозичити практику управління кредитним ризиком та керування проблемними кредитами.

7. Для ефективного управління активами та пасивами банку необхідно застосовувати спеціалізовані інструменти. Щоб впровадити дієву систему

управління, банківські установи повинні визначити пріоритети своєї діяльності та встановити основні цілі, яких слід досягти за допомогою різних методів: максимізація прибутку; збільшення рентабельності капіталу та активів; розширення інвестиційних операцій; мінімізація банківських ризиків; інформування клієнтів про нові продукти та послуги; підвищення довіри до банківської установи; посилення захисту клієнтів; надання надійних і якісних послуг; розширення спектру банківських послуг; індивідуальний підхід до клієнтів; впровадження цифрових технологій.

Зважаючи на поточні обставини, для ефективної реалізації ключових напрямків оптимізації активних і пасивних операцій доцільно: синхронно управляти активами і пасивами; стратегічно управляти активами; диверсифікувати залучені фінансові ресурси; аналізувати та оцінювати баланс між активами і пасивами; забезпечувати необхідний рівень ліквідності; керувати вкладеннями в цінні папери; удосконалювати систему керування внутрішніми конфліктами; регулярно оцінювати зовнішні ризики та розробляти стратегії управління ними; моніторити та аналізувати кредитний портфель; мінімізувати витрати; управляти впровадженням інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К.М., Тисячна Ю.С. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи. *Економічний простір*. 2016. № 108. С. 112-126.
2. Аптекарь С. С., Скомаровська К. А. Проблеми і перспективи сучасних методик бізнесаналізу в оцінці кредитоспроможності позичальників. *Проблеми економіки*. 2018. № 3. С. 265.
3. Вергелюк Ю. Ю. Вплив глибини диверсифікації кредитних послуг банків корпоративним клієнтам на кредитний ризик. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 10. С. 72-76.
4. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/49/ЄС від 16 квітня 2014 року про схеми гарантування депозитів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_050-14#Text.
5. Діденко Н. Ю. Управління активами і пасивами банку. Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Дніпропетровськ, 27-28 січня 2012 року): у 2-х частинах. Дніпропетровськ.: НО «Перспектива». 2012. Частина I. С. 43-44.
6. Добровольська О.В., Острініна О.П., Лопаткіна А.О. Аналіз сучасного стану активів та пасивів комерційного банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 27(3). С. 28–32.
7. Жердецька Л. В., Кузнєцова Л. В., Литвинюк О. В. Формування системи управління активами та пасивами банків у сучасних умовах. Одеса : ОНЕУ ; Атлант, 2016. 402 с.
8. Зверук Л.А. Основи стратегій управління активами і пасивами банків. *БізнесІнформ*. № 6. 2018. С. 307 – 313. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2018-6_0-pages-307_313.pdf.
9. Карчева Т.Г., Карчева О.Я. Ефективне управління активами і пасивами – необхідна умова фінансової стійкості банку. *Науковий вісник*

Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1: Економіка. 2012. Вип. 1. С. 240–249.

10. Кірянова Н. В., Линник Н. В., Яковенко Я. С., Руденко С. В. Теоретико- методичні засади управління активами та пасивами банку. *Вісник студентського наукового товариства. 2021. Випуск 1. С. 25-30.*

11. Ключко Л.А. Гнучке управління активами і пасивами – необхідна умова забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. URL: <http://www.nvisnik.geci.cn.ua/uk/nissue/item/>.

12. Литвинюк О. В. Методичні підходи до визначення основних етапів розвитку процесів управління активами та пасивами банківських установ України. *Молодий вчений. 2014. № 7 (2). С. 41–44.*

13. Макаренко Ю. П., Хоруженко А. А. Управління активами та пасивами комерційного банку з метою підвищення ефективності їх використання. *Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С. 66–70.*

14. Малиновська І.О. Сутність активних операцій комерційних банків. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №6 (2017). С. 145 – 152. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/malinovskaya.pdf>.

15. Мельник С.І., Шевченко Н.В., Висоцька І.Б., Банківська система: навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 181 с.

16. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні. Рішення Правління Національного банку України від 15.12.2017 № 803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text>.

17. Михальчук Н.В. Оцінка ефективності управління активами і пасивами ПАТ «КБ «ПриватБанк». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2016. Вип. 3. С. 152–157.*

18. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/>.

19. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
20. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
21. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
22. Про Національний банк України/ Закон України від 20.05.1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
23. Ротар Д. А. Концептуальні основи формування стратегій управління активами і пасивами банківських установ та напрями їх оптимізації. «*Young Scientist*». 2014. № 6 (09). С. 18-21.
24. Рябчикова Д. А., Марина А. С. Сучасні методи мінімізації кредитного ризику в роботі комерційних банків. Економіка та управління: сучасний стан та перспективи розвитку: *матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців*. Одеса: ОДАБА, 2018. С. 364-366.
25. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2007. 314 с.
26. Семенча І.Є., Руденко В.І. Особливості управління активами банку в Україні в посткризовий період. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 244-248.
27. Слободянюк Н.О., Юнацький М.О., Шелевер А.М. Аналіз активів та шляхи вдосконалення кредитної діяльності комерційних банків на прикладі ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Випуск 28. С. 313–319.
28. Соколова Х. О., Волкова В. В. Активи та пасиви банків України: сучасний стан та фактори впливу. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 4. С. 65-74.
29. Стельмах В.С., Міщенко В.І., Крилова В.В., Набок Р.В., Приходько О.Г., Гришук Н.В. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий

досвід регулювання і нагляду: наук.-аналіт. матеріали. Київ : Національний банк України; Центр наукових досліджень, 2008. 220 с.

30. Стратегія управління ризиками АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/>.

31. Титомир І. О. Аналіз та оцінка кредитоспроможності позичальників банків: (методика). Львів : ННБК «АТБ», 2008. 34 с.

32. Тришак Л.С., Мацук З.А., Шийко В.І. Фінансовий механізм управління активами і пасивами банківських установ. *Облік і фінанси*. 2019. № 4(86). С. 88–95.

33. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

34. Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник / Демчук Н.І., Мазур І.М., Вишнякова І.В. Дніпро: Пороги, 2016. 300 с.

35. Шварц О. В. Інтегроване управління активами і пасивами як філософія управління сучасним банком. *Вісник КЕФ КНЕУ імені Вадима Гетьмана*: електр. наук. зб. 2010. № 1. С. 55-59.

36. Шірінян Л. В., Лисенок О. В. Диверсифікація та сек'юритизація кредитних портфелів українських банків. *Вісник Житомирського технологічного університету*. 2019. Вип. 3 (44). С. 103-111.

37. Kang D. Resolution of Non-Performing Assets: Experiences of Korea (English). Washington, D.C.: World Bank Group, 2018. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/465341585199455656/Resolution-of-Non-Performing-Assets-Experiences-of-Korea>.

38. Martin R. NPL Trading Platforms: Experience from Europe. RCI-POD Webinar: Strengthening Asia's NPL Markets through Transaction Platforms (April 7, 2021). URL: https://aric.adb.org/pdf/rcipod/episode_19/NPL%20Trading%20Platforms_Experience%20from%20Europe.pdf.

39. Nonperforming Loans in Asia and Europe – Causes, Impacts, and Resolution Strategies / Edited by John Fell, Maciej Grodzicki, Junkyu Lee, Reiner Martin, Cyn-Young Park, and Peter Rosenkranz. Asian Development Bank, 2021. 230 p. URL: <https://aric.adb.org/pubs/nplresolutionstrategies/npls-in-asia-and-europe-causes-impacts-resolution-strategies.pdf>.
40. Sinkey J.F. Commercial Bank Financial Management. 6th Edition. New Jersey : Prentice Hall, 2002. 696 p.
41. Vienna Initiative: NPL monitor for the CESEE region, 2023. URL: <https://npl.vienna-initiative.com/assets/Uploads/2023/NPL-Monitor-H2-2023-fv.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ"

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНOM НА 31 ГРУДНЯ 2022 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2022 року	31 грудня 2021 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	28 376 712	19 001 319
Кредити, надані клієнтам	12	83 215 595	74 754 086
Інвестиції	13	143 398 851	128 686 039
Інвестиційна нерухомість	14	626 789	633 099
Основні засоби	15	6 521 344	6 947 115
Нематеріальні активи	15	2 106 476	2 049 509
Передплата з податку на прибуток		470 943	417 175
Інші фінансові активи	16	1 319 773	468 886
Інші нефінансові активи	16	3 237 587	2 014 206
Всього активів		269 274 070	234 971 434
Зобов'язання та власний капітал			
Зобов'язання			
Кошти банків	17	543 326	7 608 283
Рахунки клієнтів	18	233 940 309	191 452 639
Випущені єврооблігації	19	6 041 534	7 908 096
Інші запозичені кошти	20	2 676 153	2 818 312
Забезпечення	21	1 179 977	829 107
Інші фінансові зобов'язання	21	606 965	534 499
Інші нефінансові зобов'язання	21	1 290 000	880 297
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	97 833	173 704
Субординований борг	22	716 442	878 960
Всього зобов'язань		247 092 539	213 083 897
Власний капітал			
Акціонерний капітал	23	49 724 980	49 724 980
Непокритий збиток		(29 777 746)	(30 106 919)
Резерв переоцінки будівель		1 473 482	1 564 504
Кумулятивна сума курсових різниць		2 537	1 469
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		60 894	146 089
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		684 601	544 219
Неконтрольована частка участі		12 783	13 195
Всього власного капіталу		22 181 531	21 887 537
Всього зобов'язань та власного капіталу		269 274 070	234 971 434

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління
18 липня 2023 року

Г.С. Костенко
Головний бухгалтер
18 липня 2023 року

Виконавці: Рибалка О.В., 537-47-75, Заднепровський К.Г., 537-47-84

Примітки на сторінках 8-103 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

Продовження Додатку А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	65 850 018	28 376 712
Кредити, надані клієнтам	12	89 109 019	83 215 595
Інвестиції	13	173 447 680	143 398 851
Інвестиційна нерухомість	14	542 598	626 789
Передплата з податку на прибуток		62 772	470 943
Відстрочені активи з податку на прибуток	9	865 374	–
Основні засоби	15	10 208 797	6 521 344
Нематеріальні активи	15	2 465 154	2 106 476
Інші фінансові активи	16	746 511	1 319 773
Інші нефінансові активи	16	3 237 800	3 237 587
Всього активів		346 535 723	269 274 070
Зобов'язання та власний капітал			
Зобов'язання:			
Кошти банків	17	366 363	543 326
Рахунки клієнтів	18	302 944 010	233 940 309
Забезпечення	21	939 501	1 179 977
Інші фінансові зобов'язання	21	608 667	606 965
Інші нефінансові зобов'язання	21	1 450 879	1 289 951
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток		2 953 486	49
Інші запозичені кошти	20	5 361 909	2 676 153
Випущені єврооблігації	19	2 935 584	6 041 534
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	–	97 833
Субординований борг	22	250 816	716 442
Всього зобов'язань		317 811 215	247 092 539
Власний капітал:			
Акціонерний капітал	23	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 985 382	1 473 482
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		9 730	60 894
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		880 862	684 601
Кумулятивна сума курсових різниць		2 701	2 537
Непокритий збиток		(23 891 423)	(29 777 746)
Неконтрольована частка участі		12 276	12 783
Всього власного капіталу		28 724 508	22 181 531
Всього зобов'язань та власного капіталу		346 535 723	269 274 070

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління

16 квітня 2024 року

Виконавці: Рибалка О.В., 537-47-75, Заднепровський К.Г., 537-47-84

М.С. Демкович
В.о. головного бухгалтера

16 квітня 2024 року

Примітки на сторінках 8- 105 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ"

**КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2022 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5	18 981 901	17 809 587
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	5	3 566 906	3 542 954
Процентні витрати	5	(7 564 688)	(7 989 345)
Чистий процентний дохід		14 984 119	13 363 196
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	29	(11 039 456)	(1 838 786)
Чистий процентний дохід після (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти		3 944 663	11 524 410
Комісійні доходи	6	9 386 584	9 802 378
Комісійні витрати	6	(3 447 839)	(3 597 784)
Операції з іноземною валютою, нетто		1 234 118	199 216
Чистий (збиток)/прибуток від переоцінки іноземної валюти		(3 588 937)	682 879
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	7	8 321 816	(5 330 992)
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	29	(304 573)	(233 938)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів		(3 048)	(9 140)
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(3 321)	9 300
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		903	2 351
Інші доходи		547 691	370 291
Інші витрати		(245 316)	(22 219)
Чистий прибуток/(збиток) від модифікації фінансових активів	29	(603 165)	(748 303)
Чистий непроцентний дохід		11 294 913	1 124 039
Операційні доходи		15 239 576	12 648 449
Витрати на виплати працівникам	8	(8 145 471)	(6 313 172)
Амортизаційні витрати	8	(1 833 746)	(1 861 325)
Інші адміністративні та операційні витрати	8	(4 628 921)	(3 422 073)
Прибуток від операційної діяльності		631 438	1 051 879
Прибуток/(збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4 547	-
Прибуток до оподаткування		635 985	1 051 879
Відшкодування з податку на прибуток	9	2 357	2 338
Чистий прибуток за рік		638 342	1 054 217
Чистий прибуток за рік, що відноситься до:			
Акціонера Банку		638 754	1 054 540
Неконтрольованої частки участі		(412)	(323)

Продовження Додатку Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ"

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2022 РОКУ (ПРОДОВЖЕННЯ)
(у тисячах гривень)

Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
Чистий прибуток за рік	638 342	1 054 217
Інші сукупні доходи/(витрати)		
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:		
Чистий прибуток від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	140 382	(2 779)
Чиста зміна резерву переоцінки майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	(82 486)	(2 038)
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків, після оподаткування:		
Курсові різниці від перерахунку іноземного підрозділу у валюту звітності	1 068	(114)
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	(86 383)	(286 749)
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибутки і збитки	1 188	3 776
Інші сукупні доходи/(витрати) за рік	(26 231)	(287 904)
Всього сукупний дохід за рік	612 111	766 313
Загальний сукупний дохід за рік, що відноситься до:		
Акціонера Банку	612 523	766 636
Неконтрольованої частки участі	(412)	(323)

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління
18 липня 2023 року

Г.С. Костенко
Головний бухгалтер
18 липня 2023 року

Продовження Додатку Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
Процентні доходи			
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5	28 890 272	18 981 901
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	5	3 706 743	3 566 906
Всього процентних доходів		32 597 015	22 548 807
Процентні витрати	5	(13 867 477)	(7 564 688)
Чистий процентний дохід		18 729 538	14 984 119
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	29	1 363 633	(11 039 456)
Чистий процентний дохід/ (витрати) після (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти		20 093 171	3 944 663
Комісійні доходи	6	12 025 296	9 386 584
Комісійні витрати	6	(5 375 663)	(3 447 839)
Операції з іноземною валютою, нетто		937 821	1 234 118
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти		108 484	(3 588 937)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	7	(3 700 138)	8 321 816
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями		110 430	(304 573)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів		(37 919)	(3 048)
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(36 998)	(3 321)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		—	903
Чистий прибуток/(збиток) від модифікації фінансових активів	29	(342 401)	(603 165)
Інші доходи		557 429	547 691
Інші витрати		—	(245 316)
Чистий непроцентний дохід		4 246 341	11 294 913
Операційні доходи		24 339 512	15 239 576
Витрати на виплати працівникам	8	(7 248 905)	(8 145 471)
Амортизаційні витрати	8	(2 002 715)	(1 833 746)
Інші адміністративні та операційні витрати	8	(5 841 418)	(4 628 921)
Прибуток від операційної діяльності		9 246 474	631 438
Прибуток/(збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		7 208	4 547
Прибуток/(збиток) до оподаткування		9 253 682	635 985
(Витрати)/ відшкодування з податку на прибуток	9	(3 277 200)	2 357
Чистий прибуток/(збиток)		5 976 482	638 342
Відноситься до:			
Акціонера Банку		5 976 989	638 754
Неконтрольованої частки участі		(507)	(412)

Примітки на сторінках 8- 105 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Продовження Додатку Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД (ПРОДОВЖЕННЯ)
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)

Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
Чистий прибуток/(збиток)	5 976 482	638 342
Інші сукупні доходи/(витрати)		
<i>Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків</i>		
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	196 261	140 382
Чиста зміна резерву переоцінки будівель за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	613 175	(82 486)
<i>Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків, після оподаткування:</i>		
Курсові різниці від перерахунку іноземного підрозділу у валюту звітності	164	1 068
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	(51 164)	(86 383)
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибутки і збитки	—	1 188
Інші сукупні доходи/(витрати)	758 436	(26 231)
Всього сукупний дохід/ (витрати)	6 734 918	612 111
Відноситься до:		
Акціонера Банку	6 735 425	612 523
Неконтрольованої частки участі	(507)	(412)

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління
16 квітня 2024 року

М.С. Демкович
В.о. головного бухгалтера
16 квітня 2024 року

Виконавці: Рибалка О.В., 537-47-75, Заднепровський К.Г., 537-47-84

Примітки на сторінках 8- 105 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.